

การเปลี่ยนแปลงทางรูปลักษณ์ : กรณีศึกษาชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงาน
The Evolution of Flower Development in Appearance: A Case Study of Thai
Traditional Wedding Pedestal Tray

ขจร	อิศราสุชีพ
ศักรินทร์	หงส์รัตนาวรกิจ
นือร	ดาวเจริญพร
รุ่งฤทัย	รำพึงจิต
กิตติ	ยอดอ่อน

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากงบประมาณเงินรายได้ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖

คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

ชื่อวิจัย การเปลี่ยนแปลงทางรูปลักษณ์ : กรณีศึกษาชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงาน
 ชื่อ นามสกุล ขจร อิศราสุชีพ ศักรินทร์ หงส์รัตนาวรกิจ นีอร ดาวเจริญพร
 รุ่งฤทัย ราพิงจิต กิตติ ยอดอ่อน
 ชื่อคณะ เทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์
 มหาวิทยาลัย เทคโนโลยีราชมงคลพระนคร
 ปีการศึกษา 2566

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยคุณภาพเพื่อสร้างทฤษฎีฐานราก มีวัตถุประสงค์ คือ 1) ศึกษาการให้ความหมายและที่มาของความหมายของชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงาน และ 2) กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางรูปลักษณ์ของชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงาน คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงจำนวน 15 คน โดยเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกต การจดบันทึก และศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง เก็บรวบรวมข้อมูลช่วงเดือน กรกฎาคม ถึงเดือน สิงหาคม พ.ศ. 2566 ผลการวิจัยพบว่า การให้ความหมายและที่มาของความหมายของชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงาน ผู้วิจัยสามารถตีความได้ 3 ความหมาย ซึ่งเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กัน ได้แก่ วัตถุประสงค์การใช้งาน ส่วนประกอบชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงาน และสิ่งสำคัญในการจัดตกแต่งชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงาน ส่วนกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางรูปลักษณ์ของชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงาน แบ่งได้ 3 ระยะ ได้แก่ แบบคลาสสิก แบบประณีตศิลป์ และแบบร่วมสมัย ปัจจัยที่ทำให้เกิดกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางรูปลักษณ์ของชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงาน ได้แก่ การศึกษา สังคม ประเพณีและวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี

คำสำคัญ: รูปลักษณ์ชุดพานดอกไม้ ชุดพานดอกไม้ งานแต่งงาน

Research The Evolution of Flower Development in Appearance: A Case Study
 of Thai Traditional Wedding Pedestal Tray
Author Khajon Issarasuchee Sakarin Hongrattanawarakit
 Nion Daocharoenphon Rungruthai Ramphuengchit Kitti Yod-on
Faculty Home Economics Technology
Rajamangala University of Technology Phra Nakhon
Academic year 2023

ABSTRACT

This study is qualitative research expected to construct new theory from traditional wisdoms. The objectives were to 1) study definitions and roots of definitions of Thai traditional wedding pedestal trays, and 2) study process involving the evolution of flower development in appearance of Thai traditional wedding pedestal trays. A 15-purposeful sampling was conducted and then investigated using in-depth interviews, observations, note taking, and collecting data from relevant articles. Data were collected between July and August 2023. The results performed that three definitions of Thai traditional wedding pedestal tray and their roots were interpreted and revealed the correlation. In this context, objectives of applications, compositions of Thai traditional wedding pedestal trays and concepts of decorations of Thai traditional wedding pedestal trays performed in an acceptable range. The process of evolution of flower development in appearance of Thai traditional wedding pedestal trays comprised three stages: classical-, elegant-, and contemporary stage. Factors influencing the process of evolution of flower development in appearance of Thai traditional wedding pedestal trays were education, society, traditions and customs, economics, and technology.

Key words: appearance of pedestal tray, Thai traditional wedding pedestal tray

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางรูปลักษณ์ : กรณีศึกษาชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงาน สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี โดยได้รับการอุปการคุณจากบุคคลหลายๆ ฝ่าย ดังต่อไปนี้

ขอขอบคุณคณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร ที่สนับสนุนเงินงบประมาณรายได้คณะ- ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2566

ขอขอบพระคุณครูอาจารย์สอนงานดอกไม้สด ในมหาวิทยาลัยสวนดุสิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร วิทยาลัยอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร บิดามารดาคู่บ่าวสาว และเจ้าพิธีงานแต่งงานในเขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ที่ให้ข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้

สุดท้ายนี้ขอขอบพระคุณคณะผู้บริหาร อาจารย์ เจ้าหน้าที่คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร รวมถึงผู้ช่วยนักวิจัยที่ให้ความช่วยเหลือในการทำโครงการวิจัยจนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

คณะผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
Abstract	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญรูป	จ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์	3
1.3 ขอบเขตการศึกษา	3
1.4 นิยามศัพท์	3
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	5
2.1 ข้อมูลเกี่ยวกับเปลี่ยนแปลงทางรูปลักษณ์	3
2.2 ข้อมูลเกี่ยวกับชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงาน	8
2.3 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	22
บทที่ 3 วิธีดำเนินการ	25
3.1 การการออกแบบการวิจัย	25
บทที่ 4 ผลการศึกษาและอภิปรายผล	28
4.1 การให้ความหมายและที่มาของความหมายของชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงาน	28
4.2 กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางรูปลักษณ์ของชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงาน	31
บทที่ 5 สรุปผลและข้อเสนอแนะ	35
5.1 สรุปผล	35
5.2 ข้อเสนอแนะ	38
เอกสารอ้างอิง	40

สารบัญรูป

	หน้า
ภาพที่ 2.1 พานชั้นหมาก	7
ภาพที่ 2.2 พานต้นกล้วย – ต้นอ้อย	8
ภาพที่ 2.3 พานเชิญชั้นหมาก	8
ภาพที่ 2.4 พานแหวน	9
ภาพที่ 2.5 พานขนม	9
ภาพที่ 2.6 พานสินสอด	10
ภาพที่ 2.7 พานเทียนแพ	10
ภาพที่ 2.8 พานรดน้ำสังข์	11
ภาพที่ 2.9 พิธีแห่ชั้นหมาก	16
ภาพที่ 2.10 พิธีสงฆ์	17
ภาพที่ 2.11 พิธีสู่ขอ	18
ภาพที่ 2.12 พิธีหมั้น	19
ภาพที่ 2.13 พิธีรับไหว้หรือผูกข้อมือ	20
ภาพที่ 2.14 พิธีรดน้ำสังข์	21
ภาพที่ 2.15 พิธีปูที่นอนและพิธีส่งตัวเข้าหอ	22
ภาพที่ 4.1 ความหมายและที่มาของความหมายของชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงาน	30
ภาพที่ 4.2 กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางรูปลักษณะของชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงาน	34
ภาพที่ 5.1 ความหมายและที่มาของความหมายของชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงาน	36
ภาพที่ 5.2 กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางรูปลักษณะของชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงาน	38

บทที่ 1

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การแต่งงานเป็นพิธีหนึ่งที่เปลี่ยนแปลงสถานภาพของชายและหญิงโดยรับรองความสัมพันธ์ ระหว่างฝ่ายชายและฝ่ายหญิงให้เป็นความสัมพันธ์ที่มีลักษณะเป็นทางการและถูกต้องตามกฎหมาย อีกทั้ง เป็นการสร้างเครือข่ายระหว่างเครือญาติของทั้งสองฝ่ายด้วยเช่นกัน (Harris and Johnson, 2003 ; Ferraro, 2006) การแต่งงานจึงเป็นประเพณีที่ผู้คนให้ความสำคัญมากประเพณีหนึ่งในชีวิต และยังเป็นพิธีที่พบเห็นได้ในทุกสังคมทั่วโลกด้วยรูปแบบที่แตกต่างกันไปตามแต่ละวัฒนธรรมของสังคมนั้นๆ การแต่งงานตามแบบประเพณีไทยนั้นเองก็มีกระบวนการและขั้นตอนหลายขั้นจนกว่าจะสำเร็จเป็น พิธีการแต่งงานอย่างสมบูรณ์ ซึ่งในแต่ละขั้นตอนพิธีก็มีรายละเอียดที่คู่สมรสนิยมปฏิบัติเพื่อความ เป็นสิริมงคลแก่ชีวิตคู่ของตน เช่น การตรวจดวงชะตา การหาฤกษ์วันและเวลาที่เป็นมงคล รวมถึงการจัดเตรียม อาหารและของหวานที่สื่อสัญลักษณ์ถึงสิ่งดีงาม เช่น ขนมทองหยอดซึ่งสื่อถึง เงินทองความร่ำรวย และ ขนมถ้วยฟูซึ่งสื่อถึงความเจริญเฟื่องฟู (เสฐียรโกเศศ, 2532) หรือแม้กระทั่ง การเตรียมพานขันหมาก พานดอกไม้ต่างๆเพื่อใช้ในงานต้องเป็นดอกไม้ที่มีความสวยงามและเป็นสิริมงคล การให้ความสำคัญกับรายละเอียด ต่างๆอย่างพิถีพิถันนี้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของพิธีแต่งงานที่มีต่อวัฒนธรรมไทย

ประเพณีการยกขันหมากสู่ขอนั้นเป็นพิธีมงคลจัดขึ้นเพื่อการคารวะผู้ปกครองฝ่ายเจ้าสาว บอกกล่าวขออนุญาตที่เจ้าบ่าวจะสู่ขอเจ้าสาวไปเป็นภรรยาประวัติที่มาของพานขันหมากนั้นมีมา ตั้งแต่สมัยสุโขทัยที่สมเด็จพระร่วงเจ้าได้ทรงบัญญัติว่าถ้าชาวไทยทำการรับแขกเป็นสนามใหญ่มีการ อวาท်มงคลหรือวิวาท်มงคลแล้วให้ร้อยกรองดอกไม้เป็นรูปพานขันหมากและให้เรียกว่า ”พาน ขันหมาก” ประกอบด้วยพานขันหมาก พานเชิญ ขันหมาก พานสินสอดทองหมั้น พานแหวน พาน ขนมผลไม้และพานต้นกล้วยต้นอ้อยจำนวนพานขันหมากที่ใช้สำหรับงานแต่งงานในปัจจุบันจะผันแปรตามรูปการจัดชบวน ลักษณะเด่นของพานขันหมากจะอยู่ที่ความละเอียด ปราณีต มีการวาง ลวดลายที่วิจิตรงดงามมีรูปแบบเป็นเอกลักษณ์มีการประดิษฐ์ประดอยดอกไม้ซึ่งต้องใช้ความละเอียด การจัดขันหมากจะใส่หมากพลูเป็นจำนวนคู่อย่างคู่ 4 หรือคู่ 8 นำมาจัดเรียงให้สวยงามสาเหตุที่ต้องมี การใส่หมากพลูลงไปใ้พานขันหมากเพราะในสมัยก่อนนิยมกินหมากจึงมีการใช้หมากพลูเป็นเครื่อง ต้อนรับเพื่อแสดงไมตรีเวลาแขกมาเยือนก็ยกเขียนหมากมารับรองซึ่งหมายถึงยินดีต้อนรับอย่างเป็น กันเองด้วยไมตรีจิตด้วยเหตุนี้เมื่อจะไปสู่ขอหรือแต่งงานกับลูกสาวใครซึ่งเป็นคนต่างบ้านต่างถิ่นแม้ จะมีของอย่างอื่นแต่ก็ต้องมีหมากพลูไปค่านับเพื่อแสดงไมตรีจิตด้วย (ปิยะธิดา, 2559)

รูปแบบพิธีกรรมในประเพณีแต่งงานของไทยได้เปลี่ยนไปตามสภาพสังคมจากเดิมที่เคยจัด พิธีกรรมหลายวันโดลดลงเหลือจัดเพียงวันเดียว รูปแบบพิธีกรรมแต่งงานในอดีตเป็นการจัดพิธีแบบย นยอเพื่อต้องการประหยัดเวลาและทุนทรัพย์ ในช่วงพุทธศักราช 2500 รูปแบบของพิธีแต่งงานของ ไทยเปลี่ยนไปตามสภาพสังคม มีการแต่งงานเกิดขึ้น การจัดงานเน้นความทันสมัยและหรูหรากว าดอดีต และในพุทธศักราช 2537 ได้เกิดธุรกิจรับจัดงานแต่งงานขึ้น ซึ่งผู้ประกอบการ จะเป็นผู้

ดำเนินงานให้ทั้งหมด ลดความยุ่งยากในการจัดเตรียมงานให้แก่คู่สมรสและทำให้คู่สมรสสามารถกำหนดรูปแบบของพิธีแต่งงานได้ตามความเหมาะสมของตนเอง จนทำให้รูปแบบของพิธีแต่งงานมีความหลากหลายมากขึ้น (ชนิษฐา จุฬาวดี, 2561) อีกทั้งการเปลี่ยนแปลงรูปลักษณ์ชุดพานขันหมากหรือพานดอกไม้ก็มีหลากหลายมากขึ้น เพื่อให้ผู้ใช้บริการหรือบ่าวสาวมีตัวเลือก และมีการสร้างสรรค์รูปแบบใหม่ๆเพิ่มมากขึ้นเพื่อให้มีความน่าสนใจและดึงดูดคู่บ่าวสาวให้มาใช้บริการ

สถานภาพปัจจุบันและผลที่เกิดขึ้นนั้น ปัจจุบันมีบริษัทที่ทำธุรกิจรับจัดพิธีมงคลสมรสครบวงจรเกิดขึ้นมากมาย มีการแข่งขันกันสูงมาก ต่างฝ่ายต่างเสนอความแปลกใหม่ ทั้งการจัดสถานที่และพิธีการให้มีความโดดเด่นเฉพาะตัว ยากที่ใครจะลอกเลียนแบบได้ เพื่อให้ทุกคู่รักที่ต้องการหลีกเลี่ยงจากบรรยากาศซ้ำซากจำเจของรูปแบบการจัดงานเดิม ๆ ขึ้นขอบในบรรยากาศที่แปลกใหม่นั้น โดยเสนอพิธีการตามขนบธรรมเนียมประเพณีไทยที่ได้ผสมผสานรูปแบบความเลิศจุฬาร ด้วยการจัดตกแต่งตามรูปแบบของวัฒนธรรมต่างชาติต่างศาสนาท่ามกลางการดัดแปลงพิธีการเพื่อการแข่งขันทางธุรกิจนี้ ทำให้พิธีการแบบไทยโบราณ ซึ่งมุ่งเน้นพิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์สวยงาม ค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงไปและสูญเสียอัตลักษณ์แห่งความเป็นไทยไปทีละน้อย ปัจจัยคุกคามในเรื่องของการแต่งงานมีการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงทางประเพณีวัฒนธรรม เพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจโดยไม่ได้ทำการศึกษาในขนบธรรมเนียมประเพณีนั้นอย่างลึกซึ้ง จึงก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ไม่เหมาะสม และถือเป็นการทำลายประเพณีแต่งงานไปในทางอ้อม (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2560)

จากข้อมูลข้างต้นผู้วิจัย ได้เห็นถึงความสำคัญสังคมไทยได้เปลี่ยนเข้าสู่สังคมสมัยใหม่ ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเข้ามาแทนที่เศรษฐกิจแบบพึ่งพา ทำให้สังคมไทยเกิดการเปลี่ยนแปลงหลายด้านซึ่งก็รวมถึงพิธีกรรมในประเพณีแต่งงานของไทยด้วย โดยเน้นความสะดวกสบาย ความทันสมัยและความหรูหราของงานมากกว่าการสร้างเชื่อมั่นในการใช้ชีวิตของคุณ และเมื่อเศรษฐกิจเป็นปัจจัยหลักที่นำมาสู่การเปลี่ยนแปลง จึงมีผลทำให้ประเพณีแต่งงานของไทยแบบโบราณต้องเปลี่ยนไปตามบริบทของสังคม จนเมื่อสังคมไทยมีธุรกิจรับจัดงานแต่งงานเกิดขึ้นและได้รับความนิยมผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาวาดการเปลี่ยนแปลงรูปลักษณ์ ชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงาน มีการเปลี่ยนแปลงและการนำไปใช้ที่เปลี่ยนไปอย่างไร

1.2 วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการให้ความหมาย และที่มาของความหมายของชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงาน
2. เพื่อศึกษากระบวนการการเปลี่ยนแปลงทางรูปลักษณ์ของชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงาน

1.3 ขอบเขตการวิจัย

การศึกษานี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตในการศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางรูปลักษณ์ : กรณีศึกษาชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงาน ประกอบด้วย

1. ขอบเขตด้านประชากร ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรสำหรับใช้ในการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ แบบเชิงลึก (In-Depth Interview) กับเจ้าของกิจการร้านพานขันหมาก ผู้ทำพานขันหมาก ครูอาจารย์สอนงานดอกไม้สด บิดามารดาบ่าวสาว เจ้าพิธีงานแต่งงาน จำนวน 15 ราย ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลเชิงลึกตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา เป็นการทำความเข้าใจถึง 1) ความหมายและที่มาของความหมายของชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงาน และ 2) กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางรูปลักษณ์ของชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงาน

3. ขอบเขตด้านเวลา ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง และได้กำหนดขอบเขตระยะเวลาในการทำงานวิจัยครั้งนี้ ระหว่างเดือน กรกฎาคม ถึงเดือน สิงหาคม พ.ศ. 2566

4. ขอบเขตด้านพื้นที่ คือกรุงเทพมหานคร

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.เป็นองค์ความรู้ใหม่ในเรื่องรูปแบบการเปลี่ยนแปลงของชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงาน

2.เป็นข้อมูลที่สามารถนำมาปรับใช้ในการเรียนการสอน ในรูปแบบของงานประเพณีและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป

1.5 นิยามศัพท์

1.รูปลักษณ์ชุดพานดอกไม้ หมายถึง ลักษณะของรูปแบบพานต่างๆที่ใช้ในงานแต่งงาน

2.ชุดพานดอกไม้ หมายถึง พานดอกไม้ที่ใช้ในงานแต่งงาน และบอกกล่าวผู้ใหญ่ฝ่ายเจ้าสาวว่าจะสู่ขอลูกสาวไปเป็นภรรยา

3.งานแต่งงาน หมายถึง เป็นพิธีการซึ่งบุคคลสองคนรวมเข้ากันในการสมรสหรือสถาบันที่คล้ายกัน ประเพณีและจารีตประเพณีแตกต่างกันมากตามวัฒนธรรม กลุ่มชาติพันธุ์ ศาสนา ประเทศ และชนชั้นทางสังคม พิธีการแต่งงานส่วนมากเกี่ยวข้องกับการแลกเปลี่ยนคำสาบานแต่งงานโดยคู่สมรส การมอบของขวัญ (ของถวาย แหวนหมั้น แหวนแต่งงาน สิ่งที่ใช้เป็นสัญลักษณ์ ดอกไม้ เงิน) และการประกาศการแต่งงานสาธารณะโดยผู้มีอำนาจหรือผู้นำ คู่สมรสมักสวมชุดแต่งงานพิเศษ และมักตามด้วยงานเลี้ยงแต่งงาน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาโครงการพิเศษเรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางรูปลักษณ์ : กรณีศึกษาชุดพานดอกไม้ในงานแต่ง ผู้ศึกษาโครงการได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นข้อมูลในการทำโครงการพิเศษ ดังนี้

- 2.1 ข้อมูลเกี่ยวกับเปลี่ยนแปลงทางรูปลักษณ์
- 2.2 ข้อมูลเกี่ยวกับชุดพานดอกไม้ในงานแต่ง
- 2.3 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 ข้อมูลเกี่ยวกับเปลี่ยนแปลงทางรูปลักษณ์

การเปลี่ยนแปลงทางรูปลักษณ์ตามประเพณีวัฒนธรรม สามารถเปลี่ยนได้ตลอดเวลา เพราะความต้องการของมนุษย์ไม่มีที่สิ้นสุดแต่การเปลี่ยนแปลงจะเร็วหรือช้าขึ้นขึ้นอยู่กับปัจจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น ระดับการศึกษาของคนในสังคม การสื่อสารคมนาคม ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การนำมาเปลี่ยนแปลงทางรูปลักษณ์ตามประเพณีและวัฒนธรรม ดังนั้นการเปลี่ยนแปลง สามารถแบ่งได้ 3 ประเด็น ได้แก่ ความหมายการเปลี่ยนแปลงทางรูปลักษณ์ตามประเพณีและวัฒนธรรม ประวัติการเปลี่ยนแปลงทางรูปลักษณ์ตามประเพณีวัฒนธรรม และประเภทการเปลี่ยนแปลงทางรูปลักษณ์ตามประเพณีวัฒนธรรม ดังนี้

2.1.1 ความหมายเปลี่ยนแปลงทางรูปลักษณ์ตามประเพณีและวัฒนธรรม

ได้มีผู้กล่าวไว้เกี่ยวกับความหมายการเปลี่ยนแปลงทางรูปลักษณ์ตามประเพณีและวัฒนธรรม ไว้หลายท่าน ดังนี้

สุพิศวงธรรมพินธา(2538) ได้ให้ความหมายไว้ว่า “การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม” เป็นการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับความรู้ความเชื่อและลักษณะการแสดงออกของวิถีชีวิตทั่วไปในสังคม ผลของการค้นพบทางวิทยาศาสตร์ทำให้เกิดเทคโนโลยีใหม่ที่ทำให้เปลี่ยนแปลงวิถีใหม่มาให้ผู้คนเช่น ความก้าวหน้าของวิชาฟิสิกส์ทำให้เกิดการผลิตระบบสื่อสารแบบโทรเลขและโทรศัพท์ขึ้นใช้ทั่วโลก ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมกว้างขวางทั่วโลกเป็นต้น

ณรงค์เส็งประชา (2541) ให้ความหมายไว้ว่า “การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม” เป็นการเปลี่ยนแปลงสิ่งที่มีมนุษย์กำหนดให้มีขึ้นทั้งสิ่งที่เป็นวัตถุและไม่ใช่วัตถุที่นำมาใช้เป็นองค์ประกอบในการดำเนินชีวิตร่วมกันในสังคม

สุริชัยวันแก้ว (2540) ได้ให้ความหมายไว้ว่า “การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม” หมายถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในด้านต่างๆที่มีมนุษย์ประดิษฐ์และสร้างขึ้นและที่สำคัญก็คือทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านค่านิยมบรรทัดฐานและระบบสัญลักษณ์ต่างๆ ในสังคมนั้นๆ เช่นการเปลี่ยนแปลงของค่านิยมจากสถานภาพและบทบาทชายเป็นใหญ่มาเป็นหญิงและชายเท่าเทียมกัน ค่านิยมในการเลือกคู่ค่านิยมในการแต่งงานเปลี่ยนแปลง เป็นต้น

กล่าวโดยสรุปว่าการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมหมายถึงการเปลี่ยนแปลงสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านค่านิยมบรรทัดฐานและระบบสัญลักษณ์ต่างๆ ในสังคมนั้นๆ

2.1.2 ประวัติการเปลี่ยนแปลงทางรูปลักษณ์ตามประเพณีวัฒนธรรม

วัฒนธรรมเป็นรากฐานของความมั่นคงของชาติ เป็นสิ่งที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติ วัฒนธรรมย่อมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมจะเร็วหรือช้าขึ้นขึ้นอยู่กับปรากฏการณ์หรือบริบททางสังคมที่เกี่ยวข้อง วัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดรูปแบบของสถาบันซึ่งมีลักษณะแตกต่างกันไปในสังคม วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่กำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ พฤติกรรมของคน ขึ้นอยู่กับสังคมนั้นๆและวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ควบคุมสังคม สร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อยให้แก่สังคม เพราะในวัฒนธรรมจะมีทั้งความศรัทธา ความเชื่อ ค่านิยม บรรทัดฐาน เป็นต้นในปัจจุบันวัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ซึ่งแน่นอนว่าในปัจจุบันการสื่อสารมีการเปิดกว้างมากยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นทั้งทางด้านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โทรศัพท์ ซึ่งเป็นช่องทางที่ทำให้มีการติดต่อสื่อสารกันได้อย่างสะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น นั่นจึงเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมต่างชาตินานยิ่งขึ้น ซึ่งวัฒนธรรมต่างชาติในสังคมไทยปรากฏให้เห็นอยู่ทั่วไป และวัฒนธรรมต่างชาติเข้ามามีอิทธิพลต่อวัยรุ่นในปัจจุบัน เช่น วัฒนธรรมเกาหลี วัฒนธรรมญี่ปุ่น วัฒนธรรมตะวันตก เป็นต้น ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงสังคมส่วนใหญ่เกิดจากการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมจากภายนอกเข้ามา มากกว่าเกิดจากการประดิษฐ์คิดค้นภายในสังคม และนวัตกรรม ที่ถ่ายทอดกันนั้นอาจเป็นความคิดซึ่งรับมาในรูปสัญลักษณ์ ถ่ายทอดได้ยาก หรืออาจเป็นวัตถุ ที่รับมาในรูปการกระทำ ซึ่งจะเห็นได้ง่ายกว่า” โรเจอร์ ยังได้กล่าวอีกว่า “นวัตกรรมที่จะยอมรับกันได้ง่าย ต้องมีลักษณะ 5 ประการ ได้แก่ มีประโยชน์มากกว่าของเดิม, สอดคล้องกับวัฒนธรรมของสังคมที่รับ, ไม่ยุ่งยากสลับซับซ้อนมาก, สามารถแบ่งทอดลงรับมาปฏิบัติเป็นครั้งคราวได้, การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในด้านต่างๆ ที่มีมนุษย์ประดิษฐ์และปัจจัยการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมไทย สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามบริบททางสังคม ความหลากหลายทางวัฒนธรรมมักจะมีมากขึ้นเพียงใดนั้นวัฒนธรรมต่าง ๆ ของแต่ละสังคมอาจเหมือนหรือต่างกันสืบเนื่องมาจากความแตกต่างทางด้านความเชื่อ เชื้อชาติ ศาสนาและถิ่นที่อยู่ ซึ่งมีปัจจัยการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมไทย ดังนี้

1) การเปลี่ยนแปลงของสังคม เช่น เปลี่ยนจากสังคมเกษตรกรรมเป็นสังคมเมือง ทำให้วัฒนธรรมบางอย่างเปลี่ยนแปลงหรือสูญหายไป

2) การพัฒนาของบ้านเมือง เช่น สมัยก่อนวัฒนธรรมการศึกษาจะอยู่ที่วัด ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นการศึกษาในระบบโรงเรียน หรือวัฒนธรรมที่นิยมให้ผู้หญิงเป็นแม่บ้านได้เปลี่ยนไป เพราะผู้หญิงทำงานนอกบ้านมากขึ้น

3) การรับและนิยมวัฒนธรรมต่างชาติ เช่น ปัจจุบันวัยรุ่นไทยนิยมนักร้องและนักแสดงชาวเกาหลี ชาวญี่ปุ่น จึงสนใจเรียนรู้วัฒนธรรมของชาติเหล่านี้ รวมทั้งวัยรุ่นบางคนเห็นว่าวัฒนธรรมไทยบางอย่างล้าสมัย เช่น เครื่องดนตรีไทย เพลงไทยเดิม จึงละเลยที่จะเรียนรู้

4) ความเจริญก้าวหน้าทางด้านการติดต่อสื่อสาร เช่น อินเทอร์เน็ต เคเบิลทีวี ทำให้คนไทยเรียนรู้และนิยมวัฒนธรรมภายนอกมากขึ้น บางครั้งได้เกิดการเลียนแบบโดยไม่ได้ไตร่ตรองให้ดีกว่านำไปใช้ เช่น การใส่เสื้อสายเดี่ยว เกะออก ซึ่งเสี่ยงต่อภัยอันตรายต่าง ๆ ที่จะเกิดตามมาอีกด้วย

จากการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทาง ค่านิยม บรรทัดฐาน วิถีชีวิต จารีต ซึ่งวัฒนธรรมความหลากหลายและมีการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมอยู่เสมอ วัฒนธรรมเป็นรากฐานสำคัญทางสังคมเป็นตัวบ่งบอถึงชาตินั้นๆ วัฒนธรรมไทยสมควรแก่การรักษาไว้ซึ่งชนบธรรมเนียมประเพณี แต่สังคมไทยมีการรับเอาวัฒนธรรมต่างชาติมาอย่างหลากหลาย และมันจะมองวัฒนธรรมไทยเป็นวัฒนธรรมที่ล้าหลัง แต่ถ้าเรารู้จักที่จะมีการปรับใช้ การรับเอาวัฒนธรรมต่างชาติมาปรับใช้ให้เหมาะกับบริบทของท้องถิ่นหรือชุมชนนั้น อาจทำให้วัฒนธรรมไทยไม่ถูกกลืนกินด้วยวัฒนธรรมต่างชาติ ซึ่งวัฒนธรรมเป็นรากฐานความมั่นคงของสังคมและยังสำคัญต่อความสัมพันธ์ระหว่างชาติ ถ้าเรารู้จักที่จะรักษาความเป็นวัฒนธรรมเก่าเอาไว้ และปรับใช้กับวัฒนธรรมสมัยใหม่ จะต้องเสริมความเข้าใจระหว่างกันด้านความคิด วิถีชีวิต จารีตและค่านิยมที่ยังหลากหลายมากในโลกปัจจุบัน

2.1.3 ประเภทการเปลี่ยนแปลงทางรูปลักษณ์ตามประเพณีวัฒนธรรม

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในด้านต่างๆ ที่มนุษย์ประดิษฐ์และสร้างขึ้นโดยการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านค่านิยม บรรทัดฐานและระบบสัญลักษณ์ต่างๆ ในสังคมนั้นๆ ได้แยกการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมออกเป็นสองรูปแบบได้แก่

2.1.3.1 การเปลี่ยนแปลงจากภายใน (Endogenous Change) อย่างเช่นจากการประดิษฐ์คิดค้นวิธีการผลิตใหม่ขึ้นในสังคมนั้นเองจากการต่อสู้ขัดแย้งระหว่างกลุ่มและกระบวนการในสังคมจากการริเริ่มการเปลี่ยนแปลงจากชนชั้นนำเป็นต้น

2.1.3.2 การเปลี่ยนแปลงจากภายนอก (Exogenous Change) อย่างเช่นการรับเอาเทคโนโลยีหรือสิ่งประดิษฐ์มาจากภายนอกการล่าอาณานิคมซึ่งบางกรณีการเปลี่ยนแปลงที่มาจากภายนอกอาจเกิดขึ้นด้วยความสมัครใจของผู้คนในสังคมหรือบางครั้งอาจโดยการใช้กำลังบีบบังคับ

2.2 ข้อมูลเกี่ยวกับชุดพานดอกไม้ในงานแต่ง

ชุดพานดอกไม้ในงานแต่งจะมีลักษณะเป็นดอกไม้ที่อยู่บนพาน แล้วมีการจัดดอกไม้ให้มีลักษณะเป็นพุ่ม ดังนั้นข้อมูลเกี่ยวกับชุดพานดอกไม้ในงานแต่ง สามารถแบ่งได้ 4 ประเด็น ได้แก่

ความหมายของชุดพานดอกไม้ ความเป็นมาของชุดพานดอกไม้ในงานแต่ง รูปแบบชุดพานดอกไม้ในงานแต่ง และลำดับพิธีแต่งงาน ดังนี้

2.2.1 ความหมายของชุดพานดอกไม้

ได้มีผู้กล่าวไว้เกี่ยวกับความหมายของชุดพานดอกไม้ไว้หลายท่าน ดังนี้

วิรัตน์ (2565) ได้ให้ความหมายของชุดพานดอกไม้ไว้ว่า พานดอกไม้ประกอบไปด้วย ดอกไม้ เพื่อไว้ใช้ตกแต่ง และนำหมากพลูอันเป็นของที่นิยมกินกันในสมัยก่อน มาวางไว้เป็นคู่ ถูเงินถูทองใส่ธัญพืชมงคล ถั่วเขียว งาดำ ข้าวเปลือก ข้าวตอก อันหมายถึงความเจริญงอกงาม ให้ชีวิตครอบครัวมีความสุข ผู้ใหญ่ฝ่ายเจ้าบ่าวเป็นคนถือ ในพานจะประกอบไปด้วยหมากพลูอันเป็นของที่นิยมกินกันในสมัยก่อน วางไว้เป็นคู่ ถูเงินถูทองใส่ธัญพืชมงคล ถั่วเขียว งาดำ ข้าวเปลือก ข้าวตอก อันหมายถึงความเจริญงอกงาม ให้ชีวิตครอบครัวมีความสุข

2.2.2 ความเป็นมาของชุดพานดอกไม้ในงานแต่ง

การจัดพานที่ใช้ในงานแต่ง เป็นไปตามแบบประเพณีไทยนั้นมีความเป็นมาเนื่องจากชายหญิงที่มีอายุ 17 ปี บริบูรณ์แล้ว ต่างก็มีความรักใคร่ชอบพอกัน จึงจะมีการหมั้นหมั่นกันไว้ก่อนที่จะแต่งงาน ซึ่งมีเหตุผลว่าเพื่อเป็นประกาศให้ทราบกันโดยทั่วไปว่า ชายและหญิงคู่นี้ต่างก็เป็นคู่หมั้นซึ่งกันและกัน ภายหน้าก็จะแต่งงานอยู่กินกันเป็นสามีภรรยาอย่างถูกต้อง ดังนั้นเมื่อชายหญิง เกิดรักใคร่ชอบพอกันเป็นเวลาอันสมควรแล้ว ผู้ใหญ่ฝ่ายชายก็จะส่งเจ้าแก่ไปเจรจาสู่ขอต่อพ่อแม่ หรือผู้ปกครองของฝ่ายหญิงด้วยวาจาจาก่อน ถ้าไม่มีการขัดข้องใดๆ ก็จะไปหาฤกษ์กำหนดวันหมั้นอย่างเป็นทางการต่อไป ซึ่งฝ่ายชายจะต้องนำขันหมากหมั้น ขันของหมั้น ขันสินสอดไปทำพิธีย้งบ้านฝ่ายหญิง ส่วนทางด้านฝ่ายหญิงก็จะต้องจัดเตรียมพานเชิญขันหมากหมั้นไว้รอรับตามฤกษ์ ในช่วงต่อมาเมื่อชายหญิงคู่นี้ได้มีโอกาสตัดสินใจของกันและกันชั่วระยะเวลาหนึ่งจนเป็นที่เพียงพอแล้ว ฝ่ายชายก็จะเป็นผู้ไปหาฤกษ์เพื่อจะทำพิธีแต่งงาน ซึ่งฝ่ายชายก็ต้องจัดขันหมากแต่งมายังบ้านฝ่ายหญิงในตอนเช้าฤกษ์ ส่วนฝ่ายหญิงก็ต้องจัดเตรียมพานเชิญขันหมากแต่งไว้รอรับตามฤกษ์เช่นกัน แต่ถ้าในกรณีที่จัดพิธีหมั้นและพิธีแต่งในวันเดียวกัน ก็สามารถใช้พานเชิญขันหมากพานเดียวกันได้เลย ขันหมากหมั้น กับขันหมากแต่งก็สามารถจะใช้ขันเดียวกันได้เช่นกัน พานเชิญขันหมากนั้น มักจะนิยมใช้พานขนาดเล็กกะทัดรัด ไม่ควรใช้พานขนาดใหญ่ เพราะจะต้องให้เด็กผู้หญิงเป็นผู้ถือเพื่อต้อนรับ พร้อมกับกล่าวคำเชิญขันหมากเข้าประตูบ้านได้ ขบวนขันหมากของฝ่ายชายจึงจะเคลื่อนเข้ามาเพื่อทำพิธีในขั้นตอนต่อไป พานเชิญขันหมากจะจัดแบบใดก็ได้ ย่อมแล้วแต่ผู้จัดจะออกแบบ แต่ควรให้เหมาะสมกับพานดอกไม้ที่เตรียมไว้ ส่วนดอกไม้และใบไม้ที่ใช้จัดนั้นควรเป็นดอกไม้ ใบไม้ ที่มีชื่อและความหมายที่ดี เป็นสิริมงคล เช่น ดอกกรัก ดอกบานไม่รู้โรย ดอกดาวเรือง ดอกกุหลาบ ดอกเฟื่องฟ้า ใบเงิน ใบทอง ใบแก้ว ใบมะยม ฯลฯ พานเชิญขันหมากในสมัยก่อนนิยมจัดหมากพลูใส่ประกอบอยู่ในพานด้วย จะใช้เป็นจำนวนคู่ ก็คู่ก็ได้ตามความเหมาะสมกับแบบและขนาดของพานที่จะใช้จัดเป็นสำคัญ แต่ปัจจุบันนี้คนไทยเราไม่นิยมกินหมากเหมือนอย่างสมัยก่อน บางครั้งพานเชิญขันหมากจึงไม่จัดหมากพลูใส่ลงไปด้วยซึ่งก็ไม่นับว่าเป็นการผิดแต่อย่างใด

เมื่อเสร็จพิธีทางศาสนาแล้ว แยกที่มาในงานร่วมรับประทานอาหารเป็นที่เรียบร้อยแล้ว จะจัดพิธีรดน้ำพระพุทธรูปหรือน้ำสังข์เป็นรายการต่อมา หรืออาจจะไว้จัดในตอนเย็นก่อนงานเลี้ยง

ฉลองก็ได้เช่นกัน ซึ่งยอมแล้วแต่เจ้าภาพ ในพิธีรดน้ำสังข์นั้นจะต้องใช้พานรับน้ำสังข์จำนวน 1 คู่ หรือ 2 พาน ที่มีขนาดเท่ากันและแบกก็น้องเหมือนกันด้วย ขนาดพานที่จะใช้นั้นต้องเหมาะสมกับจำนวนแขกที่จะมารดน้ำ ถ้าแขกจำนวนมากก็จะต้องรับน้ำมาก จะต้องใช้พานใหญ่เพื่อเก็บน้ำได้เพียงพอ แบบในการจัดจะใช้แบบใดก็ได้ขึ้นอยู่กับผู้จัดจะออกแบบหรือเจ้าภาพจะออกแบบเป็นสำคัญ แต่มีข้อควรคำนึงอย่างยิ่ง คือ พานรับน้ำสังข์ไม่ควรจัดแบบทรงสูง เพราะจะทำให้เกะกะ และถ้าเปียกน้ำมากเป็นเวลานานๆ อาจจะพังทลายลงมาได้ง่าย เนื่องจากหุ่นที่ยึดดอกไม้ในส่วนใหญ่จะใช้ขี้เลื่อย เพราะรดน้ำได้ดีกว่าวัสดุอื่นๆ แต่ถ้าไม่ใช้ขี้เลื่อยก็สามารถใช้ก้านผักตบชวาแทนได้ ดอกไม้ ใบไม้ ที่ใช้จัดพานรับน้ำสังข์นั้น ควรจะมีชื่อและความหมายที่ดี ที่เป็นสิริมงคล เช่น ดอกกล้วยไม้ บัวเงิน บัวทอง บัวขาว บัวแก้ว บัวมะยม บัวสวาท ฯลฯ

เมื่อแต่งงานกันแล้ว ต่อมาก็ต้องมีการกราบไหว้ญาติผู้ใหญ่ที่เคารพนับถือของทั้งสองฝ่าย แต่ในปัจจุบันนี้เนื่องจากเวลาไม่อำนวยเท่าที่ควร การไหว้ผู้ใหญ่จึงจัดทำในวันแต่งงานนั้นให้เสร็จเรียบร้อยภายในวันเดียวกันก็ได้ โดยการหาช่วงเวลาอันเหมาะสมที่ญาติผู้ใหญ่พร้อมเพียง และในการไหว้ญาติผู้ใหญ่ของทั้งสองฝ่ายนี้จะต้องใช้พานดอกไม้ธูปเทียนแพหรือบางที่เรียกว่า “พานไหว้ผู้ใหญ่” ซึ่งก็เป็นพานที่จัดให้มีดอกไม้ ธูปเทียนแพ จัดอย่างเป็นระเบียบสวยงามอยู่ในพานเดียวกันนั่นเอง

การแต่งกายตามประเพณีไทยนั้นสามารถแบ่งได้เป็น 2 ขั้นตอนด้วยกัน คือ ขั้นตอนแรกเป็นการทำพิธีหมั้นก่อน ละครขั้นตอนต่อมาเป็นการทำพิธีแต่ง ซึ่งในปัจจุบันนี้ทั้งสองขั้นตอนจะเป็นเวลาห่างกันหรือเป็นเวลาต่อเนื่องในวันเดียวกันเลยก็ได้ ยอมแล้วแต่ทั้งสองฝ่ายจะตกลงกันแล้วแต่เห็นสมควรเป็นสำคัญ ดังนั้นในงานแต่งงานดังกล่าวนี้จะเห็นได้ว่าจะต้องใช้พานดอกไม้ในรูปแบบต่างๆ ตามโอกาสและหน้าที่ใช้สอยจำนวนหลายพานด้วยกัน เช่น พานเชิญแขก พานขันหมาก พานขันหมาก พานขันหมั้น พานสินสอด พานรับน้ำ และพานไหว้ผู้ใหญ่ เป็นต้น

2.2.3 รูปแบบชุดพานดอกไม้ในงานแต่ง

รูปแบบพานในพิธีมงคลสมรสตามประเพณีไทย เป็นการจัดพานขันหมากแบบชาววังจึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่ง ที่จะช่วยสร้างความประทับใจในพิธีมงคลสมรส ดังนั้นรูปแบบพานขันหมากในพิธีมงคลสมรสจึงมีรูปแบบดังนี้

2.2.3.1 พานขันหมาก เป็นพานของฝ่ายชายเชิญมาที่บ้านฝ่ายหญิง ซึ่งประกอบไปด้วย หมากพลู บัวเงิน บัวทอง บัวขาว ข้าวเปลือก งา ถั่วเขียว ถั่วทอง ถูเงิน ถูทอง ดอกกล้วยไม้ บัวเงิน บัวทอง บัวขาว บัวแก้ว บัวมะยม บัวสวาท ฯลฯ

ภาพที่ 2.1 พานชั้นหมาก
ที่มา : ร้านพิธีรทอง (2565)

2.2.3.2 พานต้นกล้วย-ต้นอ้อย มีไว้สำหรับใส่ต้นกล้วย-ต้นอ้อย ซึ่งสมัยโบราณต้องการให้มีผลไม้ เพื่อสื่อถึงให้คู่บ่าวสาวทำมาค้าขายเจริญรุ่งเรือง

ภาพที่ 2.2 พานต้นกล้วย - ต้นอ้อย
ที่มา : ร้านพิธีรทอง (2565)

2.2.3.3 พานเชิญชั้นหมาก เมื่อขบวนชั้นหมากมาถึงบ้านฝ่ายหญิง และผ่านประตูเงินประตูทอง ฝ่ายหญิงก็จะลงมาเชิญชั้นหมากขึ้นเรือน เป็นธรรมเนียมมารยาทที่เชื้อเชิญญาติผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่ายขึ้นเรือน

ภาพที่ 2.3 พานเชิญชั้นหมาก
ที่มา : ร้านพิธีรีตอง (2565)

2.2.3.4 พานแหวน ใช้สำหรับใส่แหวนหมั้นของชายหญิง ในกรณีที่มีการหมั้น-การแต่งงานเกิดขึ้น

ภาพที่ 2.4 พานแหวน
ที่มา : ร้านพิธีรีตอง (2565)

2.2.3.5 พานขนม พานที่ใส่ขนมมงคล 9 อย่าง เพื่อส่งเสริมชีวิตคู่ให้มีความสุข ความเจริญ ได้แก่ ทองหยิบ ทองหยอด ฝอยทอง ทองเอก ขนมจ่ามงกุฏ ขนมเสน่ห์จันทร์ ขนมลูกชุบ ขนมกง และขนมชั้น

ภาพที่ 2.5 พานชนม

ที่มา : ร้านพิธีรีตอง (2565)

2.2.3.6 พานสินสอด เป็นพานสำหรับใส่เงิน ทอง เพชร นาค ไว้ในพานเดียวกัน แต่ถ้ามีฐานะจะแยกพานสินสอดอย่างละพานก็ได้

ภาพที่ 2.6 พานสินสอด

ที่มา : ร้านพิธีรีตอง (2565)

2.2.3.7 พานเทียนแพ มีไว้สำหรับบูชาพระรัตนตรัย และกราบไว้พ่อ-แม่ เป็นการคาราวะ ขอพรขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ รวมถึงการขอพรจากผู้ใหญ่ทั้งฝ่ายชาย-หญิง

ภาพที่ 2.7 พานเทียนแพ
ที่มา : ร้านพิธีรีตอง (2565)

2.2.3.8 พานรดน้ำสังข์ ใช้สำหรับพิธีหมั้นตอนเช้า ซึ่งจะมีการรดน้ำสังข์ เพื่อเป็นศิริมงคลกับชีวิตคู่

ภาพที่ 2.8 พานรดน้ำสังข์
ที่มา : ร้านพิธีรีตอง (2565)

2.2.4 ลำดับพิธีแต่งงาน

ในปัจจุบัน ลำดับพิธีแต่งงานแบบไทย มีการปรับเปลี่ยนให้มีความเรียบง่าย กระชับ ขึ้น และเสร็จภายในวันเดียวได้ เพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต สังคม เศรษฐกิจในปัจจุบันค่ะ แต่เชื่อว่า จะมีการเปลี่ยนเป็นแบบใหม่ทั้งหมด ยังคงรักษาพิธีการแต่งงานตามธรรมเนียมไทยที่สืบทอดกันมา

ซึ่งโดยส่วนใหญ่ พิธีการแต่งงาน แบบไทยจะนิยมจัดพิธีหมั้นในช่วงเช้า หรือถือเรียกกันว่า“พิธีแต่งงานเช้า” และจัดงานเลี้ยงวิวาท์ ในช่วงบ่าย (เที่ยง) หรือช่วงเย็น และเรียกกันว่า“พิธีงานแต่งงานเย็น”ลำดับพิธีแต่งงานแบบไทย มีทั้งหมด 7 ขั้นตอน ดังนี้

2.2.4.1 พิธีแห่ขันหมาก เมื่อถึงเวลาฤกษ์มงคล ฝ่ายทางเจ้าบ่าว เตรียมจัดขบวนขันหมาก เพื่อเคลื่อนขบวนสู่ขอเจ้าสาว

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นตอนการประกอบพิธีแห่ขันหมากตั้งขบวนขันหมาก เรียงลำดับ ดังนี้ พานขันหมากเอก (นิยมให้ญาติผู้ใหญ่ฝ่ายชายเป็นผู้ถือ) พานสินสอดทองหมั้น (นิยมให้พ่อและแม่เจ้าบ่าวเป็นผู้ถือ) พานแหวนหมั้น (นิยมให้ญาติผู้พี่หรือน้องเจ้าบ่าวเป็นผู้ถือ) พานรูปเทียนแพ (นิยมให้เจ้าบ่าวเป็นผู้ถือ) พานต้นกล้วย ต้นอ้อย (นิยมให้เพื่อนเจ้าบ่าวเป็นผู้ถือ) และพานขันหมากโท เช่น พานไก่ต้ม พานหมูต้ม พานวันเส้น พานขนมจันอับ พานขนมมงคล เป็นต้น เมื่อขบวนขันหมากเคลื่อนเข้ามาสู่เขตบริเวณบ้านเจ้าสาว จะเจอกับการกั้นประตูขวางขบวนขันหมากไม่ให้เข้าไปในเรือนเจ้าสาว โดยส่วนใหญ่การกั้นประตูมักจะทำการ 3 ครั้ง ครั้งแรกใช้ผ้ากั้นไว้เรียกว่า “ประตูชัย” ประตูที่สองใช้ผืนแพรเรียกว่า “ประตูเงิน” สุดท้ายกั้นด้วยสายสร้อยทอง เรียกว่า “ประตูทอง” ในปัจจุบันเพื่อความสะดวก นิยมใช้เป็นเข็มขัดนาค เงิน ทอง สายสร้อยทอง ลูกปัด มุก พวงมาลัยดอกไม้ เป็นต้น ในแต่ละประตู เจ้าบ่าวจะต้องเจรจาเพื่อมอบของขวัญ (ส่วนมากนิยมใช้ของใส่เงิน) ก่อนจะผ่านประตูไปได้ ซึ่งมูลค่าของขวัญมักจะต้องสูงขึ้นตามลำดับด้วย เมื่อขบวนขันหมากผ่านเข้ามาจนถึงตัวบ้านแล้ว ฝ่ายเจ้าสาวจะต้องส่งเด็กผู้หญิงหรือหญิงสาวที่ยังไม่ได้แต่งงานถือพานเชิญขันหมาก ออกมาต้อนรับเจ้าบ่าวเพื่อเป็นการรับขันหมาก และเชิญให้เข้าไปข้างใน

ขั้นตอนที่ 2 การจัดเตรียมขันหมากพานขันหมาก ประกอบด้วย หมาก 8 ผล, พลูเรียง 4 แถว แถวละ 8 ใบ, ถูเงิน 2 ใบ, ถูทอง 2 ใบ ข้างในบรรจุด้วย ถั่วเขียว งาดำ ข้าวเปลือก ข้าวตอก และซองเงิน 1 ซอง พานสินสอดทองหมั้น ต้องมี ขันใส่เงิน ทอง เพชร นาค ของหมั้นตามที่ตกลงกันไว้ รวมทั้งต้องมีถูลูกกล้วยน้อยใส่ถั่ว งา ข้าวเปลือก ข้าวตอก พานแหวนหมั้น ต้องเป็นพานที่มีการออกแบบให้รองแหวนได้ พานรูปเทียนแพ ประกอบไปด้วย รูป เทียนแพ และกระทงดอกไม้ พานต้นกล้วย ต้นอ้อย อย่างละ 1 คู่ พานขันหมากโท เช่น พานไก่ต้ม พานหมูต้ม พานวันเส้น พานขนมจันอับ พานขนมมงคล เป็นต้น พานเชิญขันหมาก เป็นพานเดียวที่จัดเตรียมโดยฝ่ายหญิง โดยในพาน จะบรรจุหมาก พลูจีบ และยาเส้นที่นับไว้เป็นเลขคู่

ภาพที่ 2.9 พิธีแห่ขันหมาก
ที่มา : Bigontheway Photography (2565)

2.2.4.2 พิธีสงฆ์ ตามธรรมเนียมของคนไทย เมื่อทำพิธีหรืองานมงคลใดๆ เพื่อความเป็นสิริมงคลของชีวิตคู่ คู่บ่าวจะต้องตักบาตรทำบุญร่วมกัน และนิมนต์พระสงฆ์มาเจริญพระพุทธมนต์คะ สำหรับการนิมนต์พระมาสวด นิยมเป็น 9 รูป เพราะเชื่อกันว่า เลข 9 เป็นเลขมงคล แสดงถึงความเจริญก้าวหน้า

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นตอนการประกอบพิธีกรรมทางสงฆ์เมื่อพระสงฆ์มาถึงและนั่งที่อาสนะเรียบร้อยแล้ว คู่บ่าวสาวจะจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย (เจ้าบ่าวนั่งทางฝั่งขวามือของเจ้าสาว) อาราธนาศีล และรับศีล 5 รวมไปถึงจนถึงการถวายขันและเทียนเพื่อให้พระสงฆ์ทำน้ำพระพุทธมนต์ จากนั้นพระสงฆ์จะเจริญพระพุทธมนต์ เมื่อพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ไปจนถึงบทมงคลสูตร เจ้าพิธีจะจุดเทียนชนวนเพื่อเป็นการขอให้พระสงฆ์ทำน้ำพระพุทธมนต์สำหรับใช้ในพิธีรดน้ำสังข์

ลำดับถัดไป จะเป็นการทำบุญร่วมชาติ ตักบาตรร่วมกัน ชาติหน้าจะได้เกิดมาคู่กันอีก โดยให้คู่บ่าวสาวให้ใช้ทัพพีเดียวกัน ตักบาตรพร้อมกันค่ะ โดยในการตักบาตรนี้ มีความเชื่อว่า ถ้าใครจับที่คอทัพพี คนนั้นจะได้เป็นใหญ่เหนือคู่ของตน หรือได้เป็นผู้นำครอบครัว แต่เพื่อความเสมอภาค ไม่ให้ใครใหญ่เหนือกว่าใคร คู่บ่าวสาวอาจแก้เคล็ดโดยการการผลัดกันจับที่คอทัพพี เมื่อตักบาตรเสร็จแล้ว จะเป็นการถวายภัตตาหารเช้า / เพล โดยเริ่มจากถวายอาหารแด่พระพุทธรูป แล้วจึงประเคนอาหารคาวหวานถวายแด่พระสงฆ์ พระสงฆ์อนุโมทนา และขึ้นบทสวด “ยะธา.. สัพพี..” ในระหว่างนี้ คู่บ่าวสาวจะกรวดน้ำอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้กับเทพยดา เจ้ากรรมนายเวร บรรพบุรุษผู้ล่วงลับ จากนั้นจะถึงพิธีในขั้นตอนสุดท้าย พระสงฆ์เจริญชัยมงคลคาถา พร้อมประพรมน้ำมนต์และเจิมหน้าผากให้แก่คู่บ่าวสาวเป็นอันเสร็จพิธี

ภาพที่ 2.10 พิธีสงฆ์

ที่มา : Bigontheway Photography (2565)

2.2.4.3 พิธีสู่ขอและตรวจนับสินสอดหลังจากที่พิธีแห่ขบวนขันหมากเสร็จสิ้น จะนำพานขันหมากเอก พานรูปเทียนแพ พานสินสอดทองหมั้น และพานแหวนหมั้น มาเรียงไว้บนโต๊ะด้านหน้าของพิธี จากนั้นพิธีกรจะเรียนเชิญผู้ใหญ่และเจ้าแม่ของทั้งสองเชิญนั่งเก้าอี้บนเวที โดยการนั่งนั้นจะให้ฝ่ายหญิงอยู่ทางซ้าย ส่วนฝ่ายชายนั่งอยู่ทางขวา โดยให้คุณพ่อของทั้งสองฝ่ายนั้นอยู่ด้านนอกสุด

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นตอนการสู่ขอให้เจ้าแม่ หรือคุณพ่อคุณแม่ฝ่ายชายกล่าวแนะนำตนเอง และกล่าวสู่ขอเจ้าสาวให้กับเจ้าบ่าว โดยได้นำสินสอดทองหมั้นมาสู่ขอตรงตามจำนวนที่ตกลงกันไว้ และเชิญคุณแม่เจ้าสาวตรวจนับสินสอด ทางด้านเจ้าแม่ฝ่ายหญิงและคุณแม่เจ้าสาวก็จะพิจารณาดูสินสอดทองหมั้นพอเป็นพิธีเสร็จแล้วคุณแม่เจ้าสาวจะอนุญาตให้เจ้าบ่าวไปรับเจ้าสาวมายังพิธีการ จากนั้นเจ้าสาวเดินเข้าขึ้นเวที โดยให้ชั้นเวทีทางด้านพ่อแม่เจ้าบ่าว แล้วกราบพ่อแม่เจ้าบ่าว 3 ครั้ง แล้วคลานเข้าไปยังพ่อแม่เจ้าสาว กราบพ่อแม่เจ้าสาวแล้วหันหน้าออกมาด้านหน้าเวทีเรียนเชิญแม่เจ้าสาวมาตรวจนับสินสอดอีกครั้ง โดยนิยมให้เพื่อนเจ้าสาวมาช่วยแก้ผ้าห่อสินสอด

และรวบรวมใส่พานให้แม่เจ้าสาว โดยนำใบพลู ใบหมาก ใบเงิน ใบทอง ใบรัก มาจัดเรียงในพาน วางอยู่บนผ้าแดงหรือผ้าเงินผ้าทอง และนำสินสอด เงิน ทองมาวางจัดเรียงรวมกันในพานให้สวยงาม จากนั้นจะให้แม่เจ้าสาวนำถั่วงา ข้าวตอก ดอกไม้จากพานสินสอดมาโรยในพานวางสินสอด พร้อมให้พร ปัจจุบันนิยมให้ญาติผู้ใหญ่บนเวที ช่วยกันโปรยที่ละท่านเพื่อเป็นสิริมงคลด้วยหลังจากนั้นก็ให้แม่เจ้าสาว ทำการมัดสินสอดทองหมั้นทั้งหมด แล้วแบกขึ้นบ่า พร้อมกับทำท่าว่ามั่นหนักมาก เดินบนเวที ก่อนที่จะส่งให้เพื่อนเจ้าสาวไปเก็บ เป็นอันจบพิธีสู่ขอ

ภาพที่ 2.11 พิธีสู่ขอ

ที่มา : Bigontheway Photography (2565)

2.2.4.4 พิธีหมั้น ขั้นตอนพิธีหมั้นเจ้าสาวกราบเจ้าบ่าวหนึ่งครั้ง ที่ตักหรือระดับอก โดยเจ้าบ่าวจะต้องยกมือพนมรับไหว้เจ้าสาวด้วย จากนั้นเจ้าบ่าวจะสวมแหวนให้เจ้าสาวที่นิ้วนางข้างซ้าย เจ้าสาวกราบเจ้าบ่าวอีกครั้ง เพื่อเป็นการขอบคุณหลังจากนั้นเจ้าสาวจะสวมแหวนให้เจ้าบ่าวที่นิ้วนางข้างซ้ายเช่นกัน

ภาพที่ 2.12 พิธีหมั้น

ที่มา : BigontheWay Photography (2565)

2.2.4.5 พิธีรับไหว้หรือผูกข้อมือสำหรับพิธีรับไหว้นั้น เป็นพิธีที่แสดงออกถึงการมีสัมมาคารวะ ความนอบน้อมต่อ พ่อ แม่ และญาติผู้ใหญ่ เป็นการฝากเนื้อฝากตัวของคู่บ่าวสาว ซึ่งคำว่า “รับไหว้” หมายถึง “ไหว้ตอบ” คือรับความเคารพจากคู่บ่าวสาวด้วยการให้ของตอบแทนหรือให้ศีลให้พรคู่บ่าวสาวจะยกพานรูปเทียนแพคลานเข้าไปกราบคุณพ่อ คุณแม่ ซึ่งผู้ใหญ่จะรับไหว้คู่บ่าวสาวพร้อมทั้งกล่าวให้ศีลให้พร แล้วจึงหยิบด้ายมงคลหรือสายสิญจน์มาผูกข้อมือให้คู่บ่าวสาวเป็นการรับขวัญ จากนั้นคู่บ่าวสาวจะยกพานรูปเทียนแพให้ผู้ใหญ่ หลังจากผู้ใหญ่รับพานแล้ว ก็จะวางเงินในพานให้คู่บ่าวสาวเพื่อเป็นเงินทุน ทั้งนี้ ญาติผู้ใหญ่จะผลัดเปลี่ยนกันไปทำพิธีรับไหว้อย่างต่อเนื่อง โดยจะไล่เรียงไปตามลำดับความอาวุโส เช่น ปู่ ย่า ตา ยาย ลุง ป้า น้า อา เป็นต้น ส่วนใหญ่ พ่อแม่ของฝ่ายหญิงจะให้เกียรติทางฝ่ายชายทำพิธีรับไหว้ก่อน

ภาพที่ 2.13 พิธีรับไหว้หรือผูกข้อมือ

ที่มา : Bigontheway Photography (2565)

2.2.4.6 พิธีรดน้ำสังข์ หรือ พิธีหลั่งน้ำพระพุทธรณ์และประสาทพร ขั้นตอนพิธีรดน้ำสังข์คู่บ่าวสาวนั่งที่ตั่งรดน้ำสังข์ เจ้าบ่าวจะนั่งด้านขวามือของเจ้าสาว ซึ่งจะมีหมอนสำหรับรองมือและพานรองรับน้ำสังข์ ประธานในพิธี จะทำการคล้องพวงมาลัย และสวมมงคลแฝดที่ได้ผ่านพิธีมงคลมาเรียบร้อยแล้วบนศีรษะของบ่าวสาว แล้วจึงจะหลั่งน้ำอวยพรให้บ่าวสาว ตามด้วยพ่อแม่ ญาติผู้ใหญ่ ผู้ร่วมงานที่เป็นผู้ใหญ่ หรือแขกอื่นๆ เขารดน้ำตามลำดับความอาวุโสหลังจากเสร็จพิธีรดน้ำสังข์ จึงทำการปลดสายมงคลออกจากศีรษะของคู่บ่าวสาว จากนั้นรวบมือคู่บ่าวสาวให้ลูกขึ้นพร้อมกัน เป็นอันเสร็จพิธี

ภาพที่ 2.14 พิธีรดน้ำสังข์

ที่มา : Bigontheway Photography (2565)

2.2.4.7 พิธีปูที่นอนและพิธีส่งตัวเข้าหอ (พิธีร่วมเรียงเคียงหมอน) ขั้นตอนพิธีปูที่นอน พ่อแม่ฝ่ายเจ้าสาวจะเชิญคู่สามี-ภรรยาที่เคาะพนับถือ มีชีวิตครอบครัวที่ราบรื่น ออบอุ่นสมบูรณ์ อยู่กินกันมาจนแก่เฒ่า และมีลูกหลานสืบสกุล มาทำหน้าที่ปูที่นอนในเรือนหอให้กับคู่บ่าวสาวเพื่อความเป็นสิริมงคลโดยผู้ใหญ่ที่ทำพิธีปูที่นอนนี้จะเป็นผู้จัดเรียงหมอน 2 ใบ แล้วปัดที่นอนพอเป็นพิธี จากนั้นจัดวางข้าวของประกอบพิธีลงบนที่นอน อันได้แก่ หินบดยา (หมายถึงความหนักแน่น) ไม้เท้า (หมายถึงอายุยืนยาว) ฟักเขียว (หมายถึงความอยู่เย็นเป็นสุข) แมวคราว (หมายถึงการอยู่กับเหี้ยเฝ้ากับเรือน) พานใส่ธูปเทียนปัก ภาชนะใส่ธูปเทียนปัก (หมายถึงความเจริญงอกงาม) ชันใส่น้ำฝน (หมายถึงความเย็น สดชื่น ชุ่มฉ่ำ และสามัคคีรักใคร่กลมเกลียว) ไก่ขาว (หมายถึงขยันหมั่นเพียร) ชันน้ำมันต์ พร้อมทั้งพรมน้ำมันต์ ชันบรรจุข้าวตอกดอกไม้ ดอกไม้ กล้วย มะลิ กุหลาบ หรือบางแห่งอาจเพิ่มธูปใส่เงินทองด้วยในระหว่างจัดวางของ ผู้ใหญ่ทั้งสองจะให้ศีลให้พร เพื่อเป็นสิริมงคล และโปรยข้าวตอกดอกไม้ลงบนที่นอนจากนั้นจึงให้ผู้ใหญ่ทั้งคู่นอนลงบนเตียงนั้น ฝ่ายหญิงจะนอนทางซ้าย ฝ่ายชายนอนลงทางขวา และกล่าวถ้อยคำอวยพรที่เป็นมงคลต่อชีวิตคู่ แล้วจึงลุกจากเตียงเป็นอันเสร็จพิธีขั้นตอนพิธีส่งตัวคู่บ่าวสาวเข้าหอ

ภาพที่ 2.15 พิธีปูที่นอนและพิธีส่งตัวเข้าหอ
ที่มา : Bigontheaway Photography (2565)

2.3 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางรูปลักษณ์ : กรณีศึกษาชุดพานดอกไม้ในงานแต่ง สามารถแบ่งได้ 2 ประเด็น ได้แก่ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงทางรูปลักษณ์ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชุดพานดอกไม้ในงานแต่ง ดังนี้

2.3.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องการเปลี่ยนแปลงทางรูปลักษณ์

พิมพ์ปฎิมา นเรศศิริกุล (2562) ได้ศึกษาโครงการพิเศษ เรื่องการเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียง ต. เทวราช อ. ไชโย จ. อ่างทอง มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียง ต. เทวราช อ. ไชโย จ. อ่างทอง และเสนอแนวทางเบื้องต้นในการฟื้นฟูและอนุรักษ์วัฒนธรรมให้แก่ชุมชน ผลการวิจัยพบว่า วัฒนธรรมภาษา กลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียงมีวัฒนธรรมภาษาเป็นของตนเอง แต่ค่อยๆสูญหายไป เนื่องจากชุมชนเป็นพื้นที่เปิด ติดต่อกับคนต่างวัฒนธรรมได้ง่าย นโยบายการกระจายโอกาสทางการศึกษาของ ภาครัฐผู้ส่งคนชนบท และการกลืนทางวัฒนธรรมภายในครอบครัว ส่งผลให้ภาษาไทยกลายเป็นภาษาในชีวิตประจำวัน แทนภาษาลาวเวียง วัฒนธรรมการแต่งกาย เป็นวัฒนธรรมที่ค่อยๆเปลี่ยนแปลงไปจากการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตแบบ เกษตรกรรมไปสู่แรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม การคมนาคมสะดวกง่ายต่อการซื้อสินค้าจากภายนอก และค่านิยมด้าน แฟชั่นสมัยใหม่ วัฒนธรรมที่อยู่อาศัย เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมากทั้งรูปแบบ วัสดุ พื้นที่ใช้สอย เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม เทคโนโลยีการก่อสร้าง สถานภาพทางเศรษฐกิจของคนในชุมชน วัฒนธรรมความ บันเทิง แคนเปนเครื่องดนตรีที่เป็นเอกลักษณ์ แคนสูญหายไปจากวัฒนธรรมลาวเวียงเนื่องจากนโยบายสร้างความเปน ไทยของรัฐ ไม่มีการสืบทอดจากคนรุ่นหลัง และค่านิยมดนตรีสมัยใหม่ วัฒนธรรมการบริโภค เป็นวัฒนธรรมที่ สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมกับชีวิตประจำวัน แต่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามระบบนิเวศภายใน ชุมชน การขยายตัวของราคาค่า วิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปของคนในชุมชน พิธีกรรมความเชื่อ ที่เกิดการเปลี่ยนแปลงจาก การคลายตัวของความเชื่อเรื่องผี ปรับเปลี่ยนพิธีกรรมแบบพระพุทธศาสนา พิธีกรรมมีการปรับเปลี่ยนรายละเอียดให้ สอดคล้องกับยุคสมัย

นำชัย และวิชุดา (2557) ได้ศึกษาโครงการพิเศษ เรื่อง การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมพฤติกรรมตามค่านิยมและวัฒนธรรมไทย อย่างยั่งยืนด้วยการสังเคราะห์งานวิจัย ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการคือ 1) เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์รายงานวิจัยในชุมชนเกาะ หวายและชุมชนหนองหมากฝ้าย 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมตามค่านิยมและวัฒนธรรมไทย และ 3) เพื่อพัฒนารูปแบบการส่งเสริมพฤติกรรมตามค่านิยมและวัฒนธรรมไทย อย่างยั่งยืน โดยใช้ ระเบียบวิธีการวิเคราะห์อภิmannงานวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณา ร่วมกับการสังเคราะห์งานวิจัยอย่างมีระบบ การวิเคราะห์ข้ามกรณีศึกษา การวิเคราะห์เมทริกซ์ไขว้และการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงอุปนัย ตามรูปแบบ ปฏิสัมพันธ์นิยม ประชากรของการวิจัยคือ รายงานการวิจัยเชิงคุณภาพ ในรายวิชา วป 703 จำนวน 6 เล่ม เมื่อนำมาสังเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเชิงเหตุตามรูปแบบปฏิสัมพันธ์นิยม พบว่า ปัจจัยที่ ส่งผลต่อพฤติกรรมตามค่านิยมและวัฒนธรรมไทย มี

จำนวน 3 กลุ่มปัจจัยได้แก่ ปัจจัยด้านจิตลักษณะ มีจำนวน 2 ปัจจัยย่อยคือ ความเชื่อของชาวไทยพวน และค่านิยมของชาวไทยพวน ปัจจัยด้านสถานการณ์ ซึ่งเป็นปัจจัยเชิงสาเหตุ มีจำนวน 6 ปัจจัยย่อยคือ วิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวไทยพวน บรรทัดฐานทางสังคม ของชาวไทยพวน ประเพณีของชาวไทยพวน วัฒนธรรมของชาวไทยพวน การพัฒนาทางเทคโนโลยีและ การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจในชุมชนชาวไทยพวน ปัจจัยด้านจิตลักษณะตามสถานการณ์มีจำนวน 1 ปัจจัยย่อยคือ เจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมตามค่านิยมและวัฒนธรรมไทย และพฤติกรรมตามค่านิยมและ วัฒนธรรมไทย ซึ่งเป็นปัจจัยเชิงผล มีจำนวน 6 ปัจจัยย่อย คือ การรวมกลุ่ม การเรียนรู้วิถีชีวิตดั้งเดิม การเรียนรู้วัฒนธรรมของชาวไทยพวน การอนุรักษ์วัฒนธรรมของชาวไทยพวน การสืบทอดวัฒนธรรมของชาวไทยพวน และการเผยแพร่วัฒนธรรมของชาวไทยพวน การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมพฤติกรรมตามค่านิยม และวัฒนธรรมไทยอย่างยั่งยืน คือ การส่งเสริมปัจจัยเชิงเหตุที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมพฤติกรรมตามค่านิยม และวัฒนธรรมไทยพวนอย่างยั่งยืนจำนวน 3 กลุ่มปัจจัย เพื่อนำไปสู่การเกิดพฤติกรรมตามค่านิยมและ วัฒนธรรมไทยพวนอย่างต่อเนื่องต่อไป

2.3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชุดพานดอกไม้ในงานแต่ง

นิตยา พัดเกาะ (2560) ได้ศึกษาโครงการพิเศษ การศึกษาเรื่องขันหมากไม้อีสานรูปแบบใหม่กับการประยุกต์ใช้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ขนาด รูปทรง ลวดลาย กระบวนขั้นตอนการผลิตและการนำขันหมากไม้อีสานรูปแบบใหม่ ไปใช้ประโยชน์ในรูปแบบต่างๆ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมและบันทึกข้อมูลด้วยตนเองเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้ที่ผลิตขันหมากไม้อีสานรูปแบบใหม่ภายในพื้นที่ภาคอีสานเท่านั้นผลการศึกษาพบว่าผู้ผลิตขันหมากไม้อีสานมี 2 กลุ่ม ได้แก่ 1.กลุ่มของนายสมชาย บุตรน้อย และนายบัวเรียน โสรส อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี (ปัจจุบันได้เลิกกิจการแล้ว) 2.อาจารย์พิทยา บุญลา (ข้าราชการบำนาญ) ตำบลห้วยชะยุ้ง จังหวัดอุบลราชธานี ได้ผลิตผลงานออกเป็นสองประเภท ได้แก่ ประเภทแรกขันหมากไม้อีสานเลียนแบบของเการูปทรงเดิมแต่วัสดุกระบวนการผลิตใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยและเปลี่ยนประโยชน์การใช้งานเป็น ของที่ระลึกเป็นของประดับห้องหรือไว้ใส่สิ่งของเล็กๆน้อยๆแทนการใส่หมาก พลุเหมือนเช่นอดีต ประเภทที่สองเป็นการนำแนวความคิดจากรูปทรงของขันหมากไม้อีสานมาปรับเปลี่ยนเป็นโคมไฟโคมไฟตกแต่งเชิงเทียนเป็นต้นในปัจจุบันขันหมากไม้อีสานรูปแบบใหม่ยังไม่เป็นที่แพร่หลายผู้ที่นำไปใช้งานส่วนใหญ่เป็นกลุ่มลูกค้าเฉพาะอันเป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจและเทคโนโลยีรวมถึงหันไปใช้สินค้าที่ผลิตจากโรงงานอุตสาหกรรมแทน ซึ่งหาซื้อง่ายตามท้องตลาด ดังนั้นสมควรเป็นอย่างยิ่งที่ภาครัฐและภาคเอกชนจะเข้ามาส่งเสริมให้เป็นวัฒนธรรมของคนอีสานไว้ให้ลูกหลานได้ศึกษาและสืบทอดต่อไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการ

การเปลี่ยนแปลงทางรูปลักษณ์ : กรณีศึกษาชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงาน ผู้วิจัยวางแผนการดำเนินงานโดยมีลำดับขั้นตอน ดังนี้

3.1 การการออกแบบการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีวิทยาแบบทฤษฎีฐานรากซึ่งเป็นทฤษฎีที่ได้จากการศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคม โดยทฤษฎีจะถูกสร้างและได้รับการตรวจสอบ โดยการเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ทางสังคมอย่างเป็นระบบ ผู้วิจัยใช้กระบวนทัศน์แบบการตีความนิยม (Interpretivism) และการสร้างสรรค์นิยม (Constructivism) ตามแนวทางของ Charmaz (2006) เพื่อค้นหาความหมาย ที่มาของความหมายของชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงาน รวมทั้งศึกษากระบวนการเปลี่ยนแปลงทางรูปลักษณ์ของชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงาน

1. พื้นที่ศึกษา

ร้านพานขันหมากผู้ทำพานขันหมากในเขตพระนคร เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ครูอาจารย์สอนงานดอกไม้สด ในมหาวิทยาลัยสวนดุสิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร วิทยาลัยอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร บิดามารดาคู่บ่าวสาว และเจ้าพิธีงานแต่งงานในเขตพระนคร กรุงเทพมหานคร

2. ผู้ให้ข้อมูลหลัก

การเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักเพื่อ 1) ศึกษาการให้ความหมายและที่มาของความหมายของชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงาน และ 2) กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางรูปลักษณ์ของชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงาน ผู้วิจัยได้เลือกตัวอย่างเชิงทฤษฎี (Theoretical Sampling) ภายใต้หลักการสำคัญคือ ผู้ให้ข้อมูลมีความสอดคล้องและตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) ตามคุณสมบัติ ดังนี้

- 2.1) ร้านรับทำพานขันหมากก่อตั้งจนถึงปัจจุบันไม่น้อยกว่า 20 ปี
- 2.2) ผู้ทำพานขันหมากมีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 20 ปี
- 2.3) ครูสอนงานดอกไม้สดมีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 20 ปี
- 2.4) อาจารย์สอนงานดอกไม้สดมีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 30 ปี
- 2.5) เจ้าพิธีงานแต่งงานมีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 15 ปี
- 2.6) บิดามารดาคู่บ่าวสาวมีประสบการณ์ในการแต่งงาน

ผู้ให้ข้อมูลหลักมีความยินดีในการเข้าร่วมการวิจัยและให้ข้อมูลโดยการให้สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อใช้ในการสร้างทฤษฎีที่ต้องการศึกษา เมื่อข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ได้คำตอบที่ซ้ำๆ กันโดยไม่มีประเด็นใหม่แล้ว หรือเรียกว่าทฤษฎีถึงจุดอิ่มตัว (Theoretical Saturation) ผู้วิจัยจึงหยุดเก็บข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ได้ข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวนทั้งสิ้น 15 ราย แล้วจึงนำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ในขั้นตอนถัดไป

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ผู้วิจัย ทำหน้าที่เป็นผู้สัมภาษณ์ โดยได้เตรียมในเรื่องของความรู้ด้วยการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรู้เบื้องต้นชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงาน และรูปแบบชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงาน

3.2 แนวคำถามในการสัมภาษณ์ (Interview Guide) โดยใช้คำถามปลายเปิดที่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย เรื่องการเปลี่ยนแปลงทางรูปลักษณ์ : กรณีศึกษาชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงาน

3.3 เครื่องบันทึกเสียง (Recorder) ใช้บันทึกข้อมูลเสียงสัมภาษณ์จากการสนทนาระหว่างผู้วิจัยกับผู้ให้สัมภาษณ์ และนำมาพร้อมกับข้อมูลที่ได้จากสมุดบันทึกเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.4 สมุดจดบันทึกข้อมูลภาคสนาม (Field Notebook) ใช้บันทึกชื่อผู้ให้ข้อมูล ชื่อนามสกุลรายละเอียดในการติดต่อ เพื่อใช้ในการอ้างอิงและนำข้อมูลที่จดไว้มาวิเคราะห์ต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลและตรวจสอบความน่าเชื่อถือของการวิจัย ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัยและเก็บข้อมูล 3 วิธีการ คือ

1) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยผู้วิจัยเป็นผู้มีบทบาทหลักในการเก็บข้อมูล ด้วยแนวคำถามการสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยได้จดบันทึกและบันทึกเสียงการสนทนาด้วยเครื่องบันทึกเสียง โดยให้ความสำคัญกับน้ำเสียงและคำพูดประกอบการสังเกตทางตลอดจนมีการจดบันทึกในประเด็นสำคัญระหว่างการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 15 ราย เพื่อนำข้อมูลไปสร้างทฤษฎีฐานราก (Creswell, 1998)

2) การสังเกตและจดบันทึก (Observation and field Note) ผู้วิจัยได้สังเกตร่วมด้วยขณะทำการสัมภาษณ์และมีการจดบันทึกในประเด็นสำคัญระหว่างการสัมภาษณ์ที่จำเป็นต่อการสร้างทฤษฎีโดยพยายามจัดการข้อมูลในรูปแนวคิดและโครงสร้างต่างๆ ให้สมบูรณ์ที่สุด

3) การศึกษาเอกสาร (Document Analysis) เป็นการเตรียมตัวทั้งก่อนและระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูล รวมถึงภายหลังที่เก็บข้อมูลแล้ว นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังให้ความสำคัญกับการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ด้วยการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) โดยการตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูล 3 แหล่ง ได้แก่ เวลา สถานที่ และบุคคล และตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) จากแหล่งต่างๆ เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกควบคู่กับการสังเกต เพื่อความแน่นชัดของข้อมูลที่ได้รับ จนกระทั่งข้อมูลไม่มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติม เรียกได้ว่าถึงจุดอิ่มตัว และได้ข้อสรุปเชิงทฤษฎี

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 สรุปประเด็นจากการถอดเทปจากการสัมภาษณ์เชิงลึก แต่ละครั้ง เริ่มต้นด้วยการนำเครื่องบันทึกเสียงมาถอดความเป็นบทสนทนาที่เป็นตัวอักษร และนำข้อมูลมาถอดความแบบคำต่อคำ (Verbatim) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาตามวิธีของ แวน มาเนน (Van Manen, 1990) โดยสามารถทำให้ได้มาซึ่งความหมายและตีความสะท้อนออกมาตามความเข้าใจของบุคคลนั้นๆ ทำให้เข้าใจความหมายต่างๆ ชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงาน ของผู้ให้ข้อมูลหลัก จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลที่

ได้ในประเด็นหลักต่างๆ โดยการนำข้อมูลมาแยกเป็นหมวดหมู่ กำหนดปรากฏการณ์หลักจากหมวดใดหมวดหนึ่งพร้อมกับการพิจารณาความสัมพันธ์ นำหมวดหมู่ที่ได้มาสร้างการอธิบายปรากฏการณ์และสร้างทฤษฎี (Theory Generation)

5.2 สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้แนวทางของ Strauss and Corbin (1990) ร่วมกับการแสดงข้อค้นพบในรูปตาราง (Miles and Huberman, 1994) และมีข้อความบรรยายประกอบเพื่อความชัดเจนมากขึ้น

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การเปลี่ยนแปลงทางรูปลักษณ์ : กรณีศึกษาชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงาน การวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกถึงความหมายและที่มาของความหมายของชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงาน และกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางรูปลักษณ์ของชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงาน มีผลการวิเคราะห์ดังนี้

1. การให้ความหมายและที่มาของความหมายของชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงาน

การให้ความหมายและที่มาของความหมายของชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงาน ผู้วิจัยสามารถตีความได้ 3 ความหมาย ซึ่งเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กัน ดังนี้

1.1 วัตถุประสงค์การใช้งาน ผู้ให้ข้อมูลทุกคนคิดเห็นตรงกันว่า ชุดพานดอกไม้มีวัตถุประสงค์การใช้ในพิธีแต่งงาน ที่มีการเตรียมของฝ่ายเจ้าบ่าว และฝ่ายเจ้าสาว เพื่อใช้สำหรับในพิธีแต่งงาน ประกอบด้วย การแห่ขันหมาก พิธีหลั่งน้ำพระพุทธมนต์ และการส่งคู่บ่าวสาวเข้าเรือนหอและทำพิธีปูที่นอน

“ชุดพานดอกไม้ที่ใช้ในงานแต่งงาน หรือชุดพานขันหมากใช้ในขบวนพิธีแห่ขันหมากโดยทางฝ่ายเจ้าบ่าวจะเตรียมขบวนขันหมาก” (เอ นามสมมุติ, 2566)

“ชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงานที่ใช้สามารถแบ่งหน้าที่รับผิดชอบดูแลหรือประดิษฐ์ขึ้นสามารถแบ่งเป็นฝ่ายเจ้าบ่าวได้แก่เครื่องขบวนขันหมาก และฝ่ายเจ้าสาวได้แก่พานเชิญขันหมาก พานพานรับน้ำพระพุทธมนต์ พานส่งตัวเข้าหอ” (ดี นามสมมุติ, 2566)

“ชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงานคือพานที่ใช้ในพิธีการแต่งงานแบบไทย” (เอ็ม นามสมมุติ, 2566)

“ชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงานคือพานที่ใช้ในพิธีการแต่งงาน” (เอล นามสมมุติ, 2566)

1.2 ส่วนประกอบชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงาน ประกอบด้วย พานขันหมากเอก พานสินสอด พานแหวนหมั้น พานรูปเทียนแพ พานขนมมงคล พานต้นกล้วยต้นอ้อย พานเชิญขันหมาก พานรับน้ำพระพุทธมนต์ พานส่งตัวเข้าหอ

“ชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงานหรือชุดพานขันหมาก ปัจจุบันนิยม 8 พาน ได้แก่ พานขันหมากเอก พานสินสอด พานแหวนหมั้น พานรูปเทียนแพ พานขนมมงคล 1 คู่ พานต้นกล้วยต้นอ้อย 1 คู่ หรือ 10 พานจะมีการเพิ่มพานสินสอด สำหรับสินสอดเงิน สินสอดทองเพชร นอกจากนั้นยังมีพานเชิญขันหมาก พานรับน้ำพระพุทธมนต์ พานส่งตัวเข้าหอ ซึ่งไม่ได้รวมในขบวนแห่ขันหมาก” (บี นามสมมุติ, 2566)

“ชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงานหรือชุดพานขันหมาก ปัจจุบันนิยม 8 พาน ได้แก่ พานขันหมากเอก พานสินสอด พานแหวนหมั้น พานรูปเทียนแพ พานขนมมงคล 1 คู่ พานต้นกล้วยต้นอ้อย 1 คู่ นอกจากนั้นยังมีพานเชิญขันหมากฝ่ายเจ้าสาวใช้รับขบวนแห่ขันหมาก” (จี นามสมมุติ, 2566)

“ชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงานหรือชุดพานขันหมาก ได้แก่ พานขันหมากเอก พานสินสอด พานแหวนหมั้น พานรูปเทียนแพ พานขนมมงคล พานต้นกล้วยต้นอ้อย นอกจากนั้นยังมีพานเชิญขันหมาก พานรับน้ำพระพุทธรณ์ พานส่งตัวเข้าหอ” (เอช นามสมมุติ, 2566)

“ชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงาน ประดิษฐ์เพื่อนำไปใช้ในพิธีแต่งงาน ในแต่ละพานมีการจัดตกแต่งดอกไม้เพื่อประโยชน์หน้าที่ใช้สอยที่แตกต่างกัน” (ไอ นามสมมุติ, 2566)

“ชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงานคือพานที่ใช้ในพิธีการแต่งงานแบบไทย ได้แก่ พานขันหมากเอก พานสินสอด พานแหวนหมั้น พานรูปเทียนแพ พานขนมมงคล พานต้นกล้วยต้นอ้อย พานเชิญขันหมาก พานรับน้ำพระพุทธรณ์ พานส่งตัวเข้าหอ ซึ่งมีวัตถุประสงค์การใช้งาน” (เอ็ม นามสมมุติ, 2566)

1.3 สิ่งสำคัญในการจัดตกแต่งชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงาน มีการจัดตกแต่งอย่างสวยงามด้วยดอกไม้ ใบไม้ สิ่งของที่เป็นมงคล เช่น หมาก ใบพลู ใบเงิน ใบทอง ใบนาค ดอกกรั๊ก ดอกบานไม่รู้โรย ดอกดาวเรือง ถูเงิน ถูทอง โดยบรรจุถั่วเขียว งาดำ ข้าวเปลือก ข้าวตอก และเงิน เป็นต้น

“พานขันหมากมีการจัดเตรียม ตกแต่งด้วยดอกไม้ ใบไม้ สิ่งของที่เป็นมงคล มีขันหมากเอก มีการพนมพลู ใบเงิน ใบทอง ใบนาค จัดอย่างสวยงามวิจิตร มีอุบะ มีเฟื้อง” (ซี นามสมมุติ, 2566)

“พานขันหมาก ประกอบด้วยหมากปาดตูด ทาปูนแดง พลู ถูเงิน ถูทอง ข้าวเปลือก ถั่วเขียว งาดำ ถั่วทอง เงิน ยอดดอกกรั๊ก ดอกหมาก ใบเงิน ใบทอง ใบนาค ดอกกรั๊ก ดอกบานไม่รู้โรย” (เอฟ นามสมมุติ, 2566)

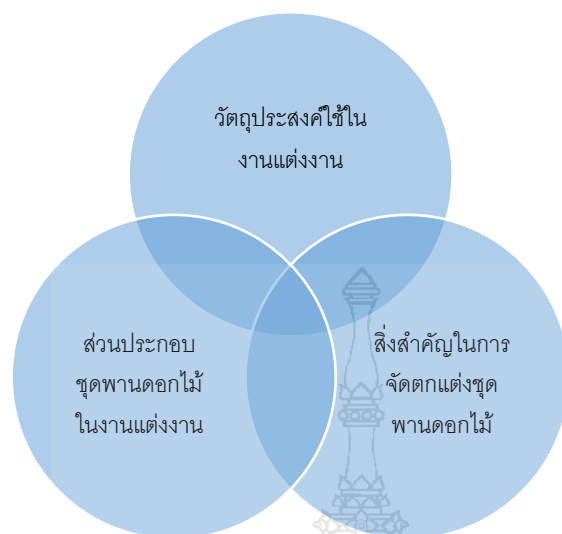
“ชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงาน หรือชุดพานขันหมากมีการปรับเปลี่ยนตามยุคสมัยจากงานใบทองดอกไม้สด มาเป็นการจัดดอกไม้ แต่ยังคงสืบทอดและตกแต่งอย่างสวยงามทุกพานด้วยดอกไม้ ใบไม้ สิ่งของที่เป็นมงคล” (จี นามสมมุติ, 2566)

“ชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงาน หรือชุดพานขันหมากมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบตามยุคสมัย แต่ยังคงรักษาขนบธรรมเนียมไทย” (เอช นามสมมุติ, 2566)

“ชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงาน หรือชุดพานขันหมากมีการปรับเปลี่ยนตามยุคสมัยเน้นความหรูหรา มีการลดทอนความสำคัญของการใช้งานแต่ยังคงมีการใช้ดอกไม้ ใบไม้ ของมงคลเพื่อสื่อความหมายความเชื่อตามหน้าที่ใช้สอย และยังคงสืบทอดรักษาขนบธรรมเนียมไทย” (ไอ นามสมมุติ, 2566)

“ชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงาน มีการจัดตกแต่งสวยงามตามความต้องการของลูกค้าหรืองบประมาณ แต่สิ่งที่ขาดไม่ได้คือดอกไม้ ใบไม้ สิ่งของที่เป็นมงคลที่แฝงความหมาย” (โอ นามสมมุติ, 2566)

การให้ความหมายและที่มาของความหมายของชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงาน ผู้วิจัยสามารถตีความได้ 3 ความหมาย ซึ่งเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กันโดยสรุปเชิงทฤษฎีแสดงดังภาพที่ 4.1

ภาพที่ 4.1 ความหมายและที่มาของชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงาน

2. กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางรูปลักษณ์ของชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงาน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกถึงกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางรูปลักษณ์ของชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงาน แบ่งได้ 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงานแบบคลาสสิก

การจัดพานดอกไม้ในงานแต่งงานหรือการจัดชุดพานขันหมากแบบคลาสสิกเน้นการใช้ประโยชน์และการสื่อความหมาย รายละเอียดต่างๆ ที่สื่อความเป็นมงคลสำหรับการแต่งงาน เช่น

หมาก พลู มีความสำคัญอย่างมากในอดีตโดยเฉพาะในด้านพิธีกรรมและความเชื่อต่างๆ ใบเงิน ใบทอง ใบนาค เป็นใบไม้มงคลมีความหมายเป็นสิริมงคล ธัญพืชที่ใช้ได้แก่ ข้าวเปลือก ถั่วเขียว งาคั่ว ข้าวตอก ถั่วทอง ถั่วเป็นสิ่งที่แสดงถึงความอุดมสมบูรณ์ ภาชนะที่จัดตกแต่งภายในชั้นน้ำพานรอง ซึ่งชั้นน้ำมีพานรองชั้นมีลวดลายเข้าชุดกันถือได้ว่าเป็นของมีค่า

การเปลี่ยนแปลงทางรูปลักษณ์ของชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงานเป็นเพราะ การได้รับการศึกษามากขึ้นรู้จักการนำใบตองมาประดิษฐ์เป็นกระทง การนำดอกไม้มาประดิษฐ์ด้วยวิธีการเย็บ การร้อย การปัก การกรอง การเสียบ อุปกรณ์เครื่องมือให้เล็กลงมากขึ้น เช่น พานเงิน พานทอง

“ขันใส่หมากพลู ใบเงิน ใบทอง ใบนาค ใบไม้มงคลอื่นๆ ดอกไม้แนบไม่มีเลยด้วยซ้ำ” (เอนามสมมุติ, 2566)

“พานดอกไม้ที่ใช้ในพิธีสมรส ประกอบด้วย ขันหมากเอก ขันหมากโท พานเชิญ พานสินสอด พานแหวน พานรดน้ำ พานกล้วยอ้อย พานขนมมงคล ไม่มีดอกไม้สด เขาเรียกว่าขันหมากยุคโบราณ ประมาณรุ่นพ่อแม่ เกือบ 100 ปี ภาชนะที่ใช้เป็นชั้นน้ำพานรอง โดยจัดเรียงใบไม้มงคล ใบพลู เงิน ทอง นาค ดอกไม้ ดอกกรัก ดอกบานไม่รู้โรย และของมงคล เพื่อใส่เป็นมงคลในขัน และพัฒนามาใส่พานเพราะชั้นน้ำเวลายกมันจะเคลื่อนไม่สะดวกในการใช้ที่ต้องยกไปยกมา ส่วนพานรูป

เทียนแพหรือพานขอขมาจะใช้เพราะคู่ไม่แต่งงานหรือไม่ได้ขออนุญาตจากผู้ปกครอง (หนีตามกัน)” (ซี นามสมมุติ, 2566)

“อดีต ชุดชั้นหมากเอก ใช้ชั้นน้ำพานรอง ไม่ได้พิถีพิถันมากมายใส่หมากเป็นคำๆเจียนหมากเล็กน้อย เพราะนำมากินสะดวก พลุ ดอกกรักขาว ใบไม้มงคลของมงคลในพาน ข้าวตอก ถั่ว งาใส่ห่อในอดีตไม่มี พานเชิญ” (อี นามสมมุติ, 2566)

“โบราณ การจัดชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงานใช้ ชั้นน้ำพานรองใส่พลุเป็นใบ หมากทั้งลูกในชั้น และพานเทียนแพใช้สำหรับขอขมาในกรณีคู่ไม่แต่งงานหรือไม่ได้ขออนุญาตจากผู้ปกครอง (หนีตามกัน)” (เอฟ นามสมมุติ, 2566)

ระยะที่ 2 ชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงานแบบประณีตศิลป์

การจัดพานดอกไม้ในงานแต่งงานหรือการจัดชุดพานชั้นหมากแบบประณีตศิลป์ เมื่อสตรีได้รับการศึกษามากขึ้นมีการพัฒนารูปแบบการจัดพานดอกไม้ในงานแต่งงานหรือการจัดชุดพานชั้นหมากจากในอดีตด้วยการเรียนการสอนทางด้านงานใบตอง ดอกไม้สด มีการพัฒนาการประดิษฐ์อย่างสวยงามจากเดิม เช่น การประดิษฐ์กระทง การเย็บแบบ การร้อยเฟื่อง มาลัย อุบะ การจัดพานดอกไม้ในงานแต่งงานใช้ระยะเวลาค่อนข้างนาน จึงทำให้ต้นทุนการประดิษฐ์สูง ประกอบกับเมื่อมีการใช้ใบตองดอกไม้เพิ่มมากขึ้นได้เกิดอาชีพการปลูกใบตอง ดอกไม้ขาย ซึ่งใบตองดอกไม้ขายมีข้อจำกัดในการออกผลผลิตบางฤดูทำให้ราคาสูง เช่น ฤดูร้อนใบตอง ดอกกล้วยไม้ให้ผลผลิตน้อย และต่อมาได้มีการใช้ผ้าแทนงานใบตองสดสีเขียว ใช้ผ้าสีขาวเย็บแทนคอม้า การร้อยมาลัยร้อยอุบะจากผ้า ซึ่งทำให้พานดอกไม้ประยุกต์ ราคาถูกกว่าพานใบตองดอกไม้สด

การเปลี่ยนแปลงทางรูปลักษณะของชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงานในปัจจุบันมีผลจากการศึกษาซึ่งเมื่อมีความรู้ มีทักษะจึงทำให้เกิดการพัฒนาแบบที่สวยงามประณีต ประกอบกับการประกวดแข่งขันที่เน้นความสวยงามจึงทำให้ความสำคัญของการให้ความหมายน้อยลง ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและวัฒนธรรมบางส่วนถูกลบเรื้อนไป ความเร่งรีบการใช้ชีวิตจึงตัดทอน ค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นออกเลือกรูปแบบพานจากราคาที่เหมาะสมไม่แพงเกินไป

“หลักจากอดีตถึงปัจจุบัน พานชั้นหมาก ก็ยังใช้พานทรงลึกหรือพานรัฐธรรมนูญซึ่งจัดแบบไทยๆ ประดิษฐ์ใบตองเย็บเป็นฐานแล้วก็ร้อยจัดตกแต่งดอกไม้ให้สวยงามวิจิตร ชั้นหมากเอกประกอบด้วย หมากพลุ ใบเงินใบทองใบนาก ถุงเงินถุงทองที่บรรจุถั่วเขียว งาดำ ข้าวเปลือก ข้าวตอก ใบพลุ 8 เรียงๆ ละ 8 ใบ ใบเงิน 8 ใบ ใบทอง 8 ใบ ใบนาก 8 ใบ หมากดิบ 2 คู่ ติดกัน ใช้เลข 8 เป็นมงคล มีการพนมใบพลุใบเงินทองนาก มีอุบะมีเฟื่อง (ซี นามสมมุติ, 2566)

“สมัยที่ครูเรียนกับอาจารย์คุณหญิง ประมาณปี พ.ศ. 2520 ชั้นหมากประกอบด้วย พนมพลุ ถุงถั่วเขียว งาดำ ข้าวตอก ข้าวเปลือก เงิน ดอกไม้ได้แก่ ดาวเรือง ดอกกรัก ดอกบานไม่รู้โรย เลข 8 เป็นเลขมงคลเป็นเลขคู่ ใส่ชั้นน้ำพานรอง ไม่มีกรวย ชั้นหมั้น ใส่เงิน แล้วห่อด้วยผ้าโปง พานรดน้ำใช้ใช้เลื้อยมาขึ้นแล้วปักดอกไม้ร้อยมาลัยไม่มีใบตอง งานใบตองพืงมาที่หลัง กรวยใบตองพืงมาทำที่หลัง” (ดี นามสมมุติ, 2566)

“การจัดชั้นหมาก หมาก 9 คู่ติดกัน พลุ 3 เรียง หมากปาดตุตทาปูแดง งูเงิน งูทอง ข้าวเปลือก ถั่วเขียว มันจอก งาดำไม่ขัดสี ถั่วทอง ยอดดอกกรัก ดอกหมาก ใบเงินทองนาหมาเรียงตบละ 3 ใบ จำนวน 9 ตับ ต้นอ้อย ต้นกล้วยเลือกใบคู่ ดอกกรัก ดอกบานไม่รู้โรย พานเชิญชั้นหมาก บ้านฝ่ายหญิงเป็นผู้เตรียมใช้ บุหรี่ 9 ตัว พลุหาง 9 อัน หมาก 9 คำ ยาฝอย ยาจิต พานขนมมงคลประกอบด้วยขนมเครื่องทอง ทองหยิบ ฝอยทอง เม็ดขนุน จ่ามงกุฏ ทองเอก เสน่ห์จันทร์ ถ้วยฟู ขนมกงปัจจุบันใช้ขนมชั้นแทน” (เอฟ นามสมมุติ, 2566)

“ชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงานหรือชุดขันหมากที่ประดิษฐ์แบบประณีตศิลป์ ประกอบด้วยชั้นหมาก พานสินสอด พานแหวน พานเทียนแพ พานเชิญชั้นหมาก พานขนม 1 คู่ กล้วยอ้อย 18 คู่ พานรดน้ำพานขันหมากประกอบด้วย หมาก 9 คู่ พลุ ใบเงิน ใบทอง ใบนาก ใบรัก งูเงิน 1 ใบ งูทอง 1 ใบ งาดำ ถั่วเขียว ถั่วทอง ข้าวเปลือก เงิน ดอกกรัก ไม่รู้โรย ดาวเรือง ดอกหมาก” (เอ นามสมมุติ, 2566)

ระยะที่ 3 ชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงานร่วมสมัย

การจัดพานดอกไม้ในงานแต่งงานหรือการจัดชุดพานขันหมากตั้งแต่ ในพ.ศ. 2560 มีการเปลี่ยนแปลงทางรูปลักษณะของชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงานอย่างชัดเจน การจัดพานดอกไม้ในงานแต่งงานแบบประณีตศิลป์ที่ประดิษฐ์ด้วยงานใบตองดอกไม้สดมีการปรับเปลี่ยนวัสดุจากงานใบตองดอกไม้สด มีการนำผสมกับผ้า พลาสติก ดินปั้น และพัฒนาเป็นของแห้งเพื่อประหยัดค่าใช้จ่ายและเวลา จึงเกิดรูปลักษณะของชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงานที่เน้นความสะดวกราคาประหยัด

การเปลี่ยนแปลงทางรูปลักษณะของชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงานในปัจจุบันเนื่องจากพฤติกรรมสังคมทางด้านการดำเนินชีวิตที่มันจะต้องเร่งรีบ การให้ความสำคัญที่น้อยลง เน้นความสะดวกสบายในการใช้งาน ไม่นิยมรูปลักษณะของชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงานรูปแบบเดิมๆ ประกอบกับผู้ประดิษฐ์ต้องการทำงานที่รวดเร็ว ได้กำไรมาก จึงสร้างสรรค์รูปลักษณะของชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงานที่ง่าย ลงทุนน้อย จึงได้นำการจัดดอกไม้สดมาผสมกับรูปลักษณะของชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงานซึ่งเกิดเป็นวัฒนธรรมร่วมสมัย ทำให้ต้นทุนในการประดิษฐ์ราคาถูกลงกว่าประหยัดเวลา ดูทันสมัย โดยการใช้ภาชนะเป็นพานแก้ว พานสีขาว ประกอบกับยุคเทคโนโลยีที่ความทันสมัย มีการเรียนแบบจากสื่อโซเชียลจึงทำให้เกิดเป็นกระแสนิยมความร่วมสมัย

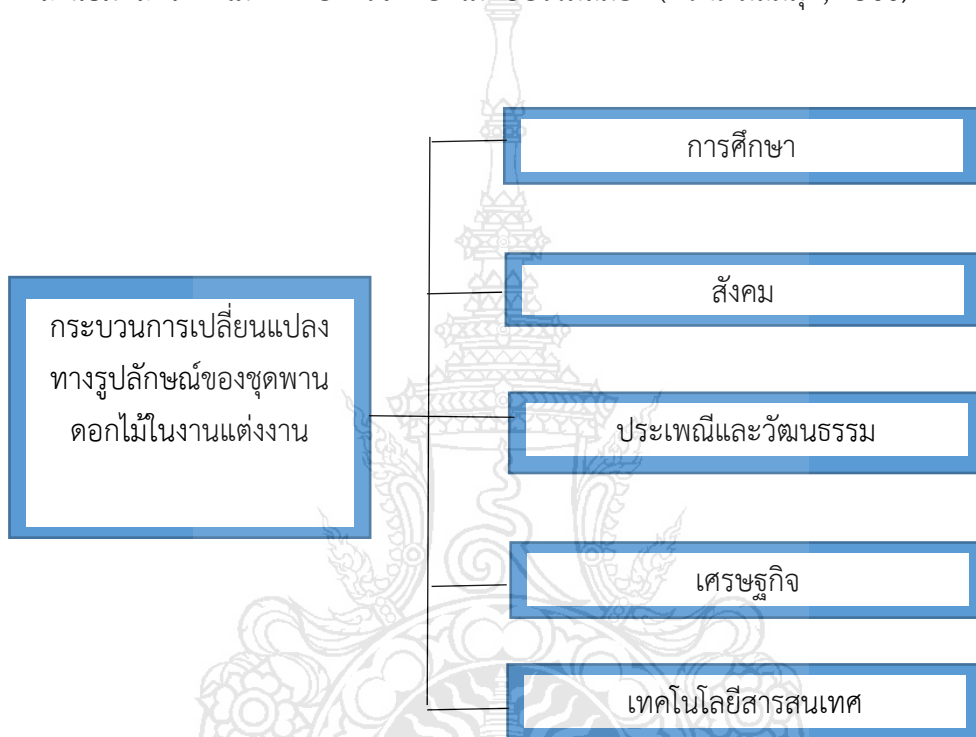
“การประดิษฐ์ด้วยงานใบตองดอกไม้สดน้อยลง มีการปรับเปลี่ยนวัสดุงานใบตองดอกไม้สดผสมกับผ้า พลาสติก ดินปั้น และ พัฒนาเป็นของแห้ง” (เอ นามสมมุติ, 2566)

“ชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงาน ไม่นิยมใช้งานใบตองรูปแบบเดิมๆ ตั้งแต่ในช่วง พ.ศ. 2560 จะนิยมการจัดดอกไม้แบบสากล ภาชนะที่ใช้ เป็นพานแก้ว พานสีขาว การจัดตกแต่งมีการผสมวัฒนธรรม จีน ฝรั่งเศส ในส่วนของการประดิษฐ์พานดอกไม้ประดิษฐ์แบบประยุกต์ ใช้ผ้าแทนงานใบตองสดสีเขียว ใช้ผ้าสีขาวแทนค้อม้า ร้อยมาลัย อุบะที่ยังคงเป็นดอกไม้สด” (บี นามสมมุติ, 2566)

“ปัจจุบัน ในปี พ.ศ. 2566 วิวัฒนาการเปลี่ยนไปตามยุคตามสมัยด้วยความรวดเร็วนิยมจัดพานดอกไม้รูปแบบความโมเดิร์น การจัดวางให้สวย ภาชนะใส่สวยงามตามที่ชอบ” (ซี นามสมมุติ, 2566)

“ชุดพานดอกไม้ในพิธีแต่งงานมีการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย ความต้องการของลูกค้า มีวัสดุที่หลากหลาย เมื่อพ.ศ. 2560 เป็นต้นมานิยมจัดชั้นหมากในพานแก้ว เพราะเกิดจากการจัดดอกไม้ผสมกับประเพณีของไทย” (โอ นามสมมุติ, 2566)

“การประดิษฐ์พานดอกไม้ในงานแต่งงานปัจจุบันมีหลากหลายวัสดุ เช่น งานใบตองดอกไม้สดซึ่งไม่ค่อยได้รับความนิยมเพราะมีราคาค่อนข้างสูง มีงานผ้าผสมดอกไม้สด งานผ้า และตอนนี้กำลังนิยมและราคาไม่แพงคือการจัดดอกไม้แบบรวมสมัย” (คิว นามสมมุติ, 2566)

ภาพที่ 4.2 กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางรูปลักษณ์ของชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงาน

บทที่ 5

สรุป อภิปรายและข้อเสนอแนะ

การเปลี่ยนแปลงทางรูปลักษณ์ : กรณีศึกษาชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงาน สรุปผลเชิงทฤษฎีของการวิจัย อภิปรายและข้อเสนอแนะ ดังนี้

5.1 สรุปผลการเปลี่ยนแปลงทางรูปลักษณ์ : กรณีศึกษาชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงาน

1. การให้ความหมายและที่มาของความหมายของชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงาน

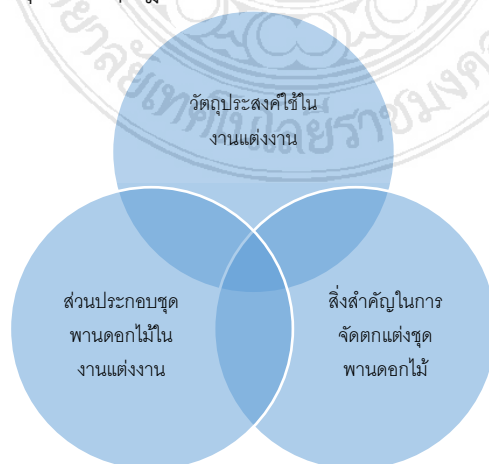
การให้ความหมายและที่มาของความหมายของชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงาน ผู้วิจัยสามารถตีความได้ 3 ความหมาย ซึ่งเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กัน ดังนี้

1.1 วัตถุประสงค์การใช้งาน ผู้ให้ข้อมูลทุกคนคิดเห็นตรงกันว่า ชุดพานดอกไม้มีวัตถุประสงค์การใช้ในพิธีแต่งงาน ที่มีการเตรียมของฝ่ายเจ้าบ่าว และฝ่ายเจ้าสาว เพื่อใช้สำหรับในพิธีแต่งงานประกอบด้วย การแห่ขันหมาก พิธีหลั่งน้ำพระพุทธมนต์ และการส่งคู่บ่าวสาวเข้าเรือนหอและทำพิธีปูที่นอน

1.2 ส่วนประกอบชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงาน ประกอบด้วย พานขันหมากเอก พานสินสอด พานแหวนหมั้น พานรูปเขียนแพ พานขนมมงคล พานต้นกล้วยต้นอ้อย พานเชิญขันหมาก พานรับน้ำพระพุทธมนต์ พานส่งตัวเข้าหอ

1.3 สิ่งสำคัญในการจัดตกแต่งชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงาน มีการจัดตกแต่งอย่างสวยงามด้วยดอกไม้ ใบไม้ สิ่งของที่เป็นมงคล เช่น หมาก ใบพลู ใบเงิน ใบทอง ใบนาค ดอกรัก ดอกบานไม่รู้โรย ดอกดาวเรือง ถูเงิน ถูทอง โดยบรรจุถั่วเขียว งาดำ ข้าวเปลือก ข้าวตอก และเงิน เป็นต้น

สรุปผลเชิงทฤษฎีของการวิจัย การให้ความหมายและที่มาของความหมายของชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงาน ผู้วิจัยสามารถตีความได้ 3 ความหมาย ซึ่งเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กัน ได้แก่วัตถุประสงค์การใช้งาน ส่วนประกอบชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงาน และสิ่งสำคัญในการจัดตกแต่งชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงาน โดยสรุปเชิงทฤษฎีแสดงดังภาพที่ 5.1

ภาพที่ 5.1 ความหมายและที่มาของความหมายของชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงาน

2. กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางรูปลักษณ์ของชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงาน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกถึงกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางรูปลักษณ์ของชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงาน แบ่งได้ 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงานแบบคลาสสิก

การจัดพานดอกไม้ในงานแต่งงานหรือการจัดชุดพานขันหมากแบบคลาสสิกเน้นการใช้ประโยชน์และการสื่อความหมาย รายละเอียดต่างๆ ที่สื่อความเป็นมงคลสำหรับการแต่งงาน เช่น หมาก พลู มีความสำคัญอย่างมากในอดีตโดยเฉพาะในด้านพิธีกรรมและความเชื่อต่างๆ ใบเงิน ใบทอง ใบนาค เป็นใบไม้มงคลมีความหมายเป็นสิริมงคล ธัญพืชที่ใช้ได้แก่ ข้าวเปลือก ถั่วเขียว งาดำ ข้าวตอก ถั่วทอง ถั่วเป็นสิ่งที่แสดงถึงความอุดมสมบูรณ์ ภาชนะที่จัดตกแต่งภายในชั้นน้ำพานรองซึ่งชั้นน้ำมีพานรองชั้นมีลวดลายเข้าชุดกันถือได้ว่าเป็นของมีค่า การเปลี่ยนแปลงทางรูปลักษณ์ของชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงานเป็นเพราะ การได้รับการศึกษามากขึ้นรู้จักการนำใบทองมาประดิษฐ์เป็นกระถาง การนำดอกไม้มาประดิษฐ์ด้วยวิธีการเย็บ การร้อย การปัก การกรอง การเสียบ อุปกรณ์เครื่องมือให้เล็กลงมากขึ้น เช่น พานเงิน พานทอง

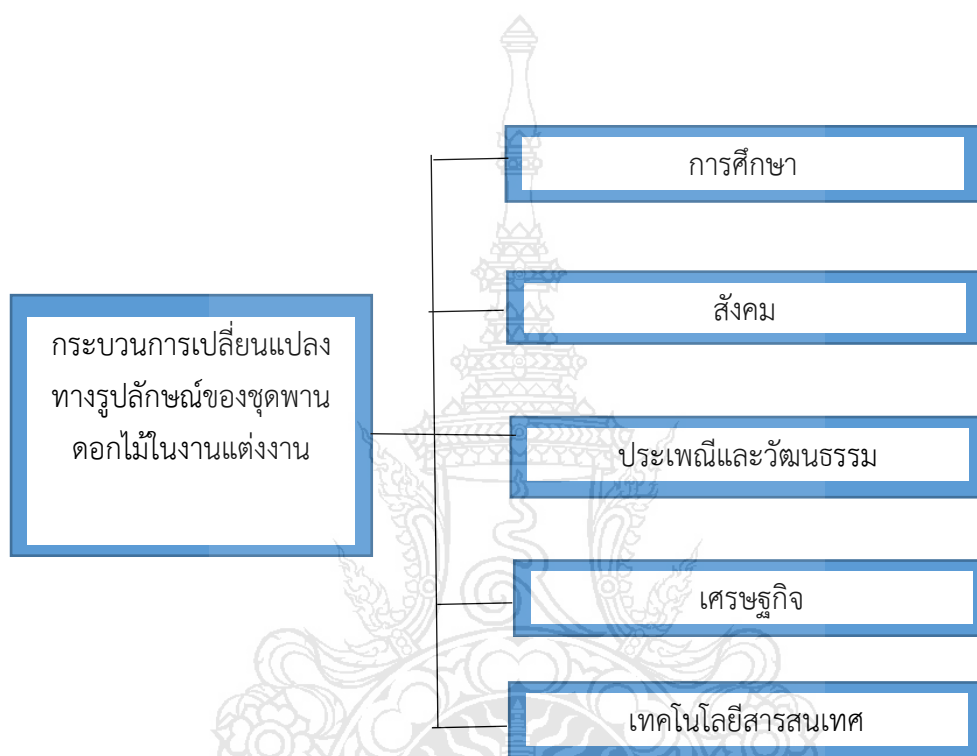
ระยะที่ 2 ชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงานแบบประณีตศิลป์

การจัดพานดอกไม้ในงานแต่งงานหรือการจัดชุดพานขันหมากแบบประณีตศิลป์ เมื่อสตรีได้รับการศึกษามากขึ้นมีการพัฒนารูปแบบการจัดพานดอกไม้ในงานแต่งงานหรือการจัดชุดพานขันหมากจากในอดีตด้วยการเรียนการสอนทางด้านงานใบทอง ดอกไม้สด มีการพัฒนาการประดิษฐ์อย่างสวยงามจากเดิม เช่น การประดิษฐ์กระถาง การเย็บแบบ การร้อยเพ็ชร์ มาลัย อุบะ การจัดพานดอกไม้ในงานแต่งงานใช้ระยะเวลาค่อนข้างนาน จึงทำให้ต้นทุนการประดิษฐ์สูง ประกอบกับเมื่อมีการใช้ใบทองดอกไม้เพิ่มมากขึ้นได้เกิดอาชีพการปลูกใบทอง ดอกไม้ขาย ซึ่งใบทองดอกไม้ขายมีข้อจำกัดในการออกผลผลิตบางฤดูทำให้ราคาสูง เช่น ฤดูร้อนใบทอง ดอกกล้วยไม้ให้ผลผลิตน้อย และต่อมาได้มีการใช้ผ้าแทนงานใบทองสดสีเขียว ใช้ผ้าสีขาวเย็บแทนคอม้า การร้อยมาลัยร้อยอุบะจากผ้า ซึ่งทำให้พานดอกไม้ประยุกต์ ราคาถูกกว่าพานใบทองดอกไม้สด การเปลี่ยนแปลงทางรูปลักษณ์ของชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงานในปัจจุบันมีผลจาก การศึกษาซึ่งเมื่อมีความรู้ มีทักษะจึงทำให้เกิดการพัฒนาแบบที่สวยงามประณีต ประกอบกับการประกวดแข่งขันที่เน้นความสวยงามจึงทำให้ความสำคัญของการให้ความหมายน้อยลง ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและวัฒนธรรมบางส่วนถูกลบเรื้อนไป ความเร่งรีบการใช้ชีวิตจึงตัดทอน ค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นออกเลือกรูปแบบพานจากราคาที่เหมาะสมไม่แพงเกินไป

ระยะที่ 3 ชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงานแบบร่วมสมัย

การจัดพานดอกไม้ในงานแต่งงานหรือการจัดชุดพานขันหมากตั้งแต่ ในพ.ศ. 2560 มีการเปลี่ยนแปลงทางรูปลักษณ์ของชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงานอย่างชัดเจน การจัดพานดอกไม้ในงานแต่งงานแบบประณีตศิลป์ที่ประดิษฐ์ด้วยงานใบทองดอกไม้สดมีการปรับเปลี่ยนวัสดุจากงานใบทองดอกไม้สด มีการนำผสมกับผ้า พลาสติก ดินปั้น และพัฒนาเป็นของแห้งเพื่อประหยัดค่าใช้จ่ายและเวลา จึงเกิดรูปลักษณ์ของชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงานที่เน้นความสะดวกราคาประหยัด การเปลี่ยนแปลงทางรูปลักษณ์ของชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงานในปัจจุบันเนื่องจากพฤติกรรมสังคมทางด้านการดำเนินชีวิตที่มันจะต้องเร่งรีบ การให้ความสำคัญที่น้อยลง เน้นความสะดวกสบายในการ

ใช้งาน ไม่นิยมรูปลักษณ์ของชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงานรูปแบบเดิม ๆ ประกอบกับผู้ประดิษฐ์ต้องการทำงานที่รวดเร็ว ได้กำไรมาก จึงสร้างสรรค์รูปลักษณ์ของชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงานที่ง่ายลงทุนน้อย จึงได้นำการจัดดอกไม้สากลมาผสมกับรูปลักษณ์ของชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงานซึ่งเกิดเป็นวัฒนธรรมร่วมสมัย ทำให้ต้นทุนในการประดิษฐ์ราคาถูกลงกว่า ประหยัดเวลา ดูทันสมัย โดยการใช้ภาชนะเป็นพานแก้ว พานสีขาว ประกอบกับยุคเทคโนโลยีที่ความทันสมัย มีการเรียนแบบจากสื่อโซเชียลจึงทำให้เกิดเป็นกระแสนิยมความร่วมสมัย

ภาพที่ 5.2 กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางรูปลักษณ์ของชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงาน

5.2 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

5.2..1 ข้อเสนอแนะเชิงทฤษฎี

กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางรูปลักษณ์ของชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงาน มีลักษณะของความเปลี่ยนแปลงไปตามการศึกษา สังคม วัฒนธรรมและประเพณี เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีสารสนเทศที่เปลี่ยนไป ประเด็นสำคัญของการดำรงรูปลักษณ์และสามารถนำพาชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงานไปสู่ความยั่งยืน ควรให้ความสำคัญกับความหมายและที่มาของความหมาย รวมทั้งกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางรูปลักษณ์ของชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงาน ผลการศึกษานี้จะเป็แนวทางและประเด็นสำคัญต่อผู้ประดิษฐ์ ผู้จำหน่าย ผู้ใช้บริการ ผู้สอน และภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมไทย ต้องเตรียมพร้อมและปรับตัวรับความท้าทายหากต้องการรักษาแบบชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงานท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงของการศึกษา สังคม

วัฒนธรรมและประเพณี เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีสารสนเทศ ดังนั้นเราทุกคนควรให้ความสำคัญกับมรดกทางวัฒนธรรมไทยในการอนุรักษ์ รักษาและการพัฒนา

5.2.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ ผู้ประติษฐ์ ผู้จำหน่าย ผู้ให้บริการ ผู้สอน ควรสร้างแนวทางเชิงปฏิบัติจากความหมายและที่มาของความหมาย รวมทั้งกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางรูปลักษณะของชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงาน ที่ต้องเปลี่ยนผ่านไปในแต่ละรุ่นที่ต้องพยายามรักษาคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมไทยด้วยการอบรมสั่งสอนการถ่ายทอดความรู้ในทางทฤษฎี การนำไปใช้และทักษะการปฏิบัติชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงาน การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของการศึกษา สังคม วัฒนธรรมและประเพณี เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงรูปลักษณะของชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงาน

5.2.3 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป การตรวจสอบความถูกต้องและความเชื่อมั่นของทฤษฎีที่สร้างขึ้นจากการวิจัยครั้งนี้ ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปริมาณซึ่งเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กัน ได้แก่ วัตถุประสงค์การใช้งาน ส่วนประกอบชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงาน และสิ่งสำคัญในการจัดตกแต่งชุดพานดอกไม้ในงานแต่งงานเพื่อยืนยันทฤษฎีฐานรากดังกล่าว

อ้างอิง

ชนิษฐา จิตชินะกุล (2552). **ประเพณีแต่งงาน: ความเปลี่ยนแปลงบนเส้นทางธุรกิจ**. กรุงเทพฯ: กอง ส่งเสริมงานวิจัย มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

นิเทศ ดินณะกุล. (2546). **การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ: แอ็คทีฟพรีนซ์.

มณีรัตน์ จันทนะผะลิน. (2540). **งานใบตอง: งานใบตอง**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: อมรินทร์การพิมพ์.

มณีรัตน์ ปิ่นวิเศษ. (2552). **การศึกษารายละเอียดของประเพณี**. www.baanjomyut.com.

เสฐียรโกเศศ. (2532). **แต่งงาน: ประเพณี**. กรุงเทพฯ: แม่คำฝาง.

Charmaz, K. (2006). **Constructing grounded theory: A practical guide through qualitative analysis**. London: Sage Publications.

Creswell, J.W. (1998). **Qualitative inquiry and research design: Choosing among five traditions**. London: Sage.

Van, M. M. (1990). **Researching lived experience: Human science for an action sensitive pedagogy**. Albany, N.Y.: State University of New York Press.

Strauss, A. L., & Corbin, J. M. (1990). **Basics of qualitative research: Grounded theory procedures and techniques**. Newbury Park, Calif: Sage Publications.

Miles, MB. & Huberman, AM. (1994). **Qualitative Data Analysis** (2nd edition). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

Cantana, S. (1996). **Fresh flower arrangement: Fresh flower arrangement**. London: Odeon Store

ไม่มีเนื้อหาจากต้นฉบับ

ไม่มีเนื้อหาจากต้นฉบับ

